||ಶ್ರೀಮದಾನನ್ದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯಃ||

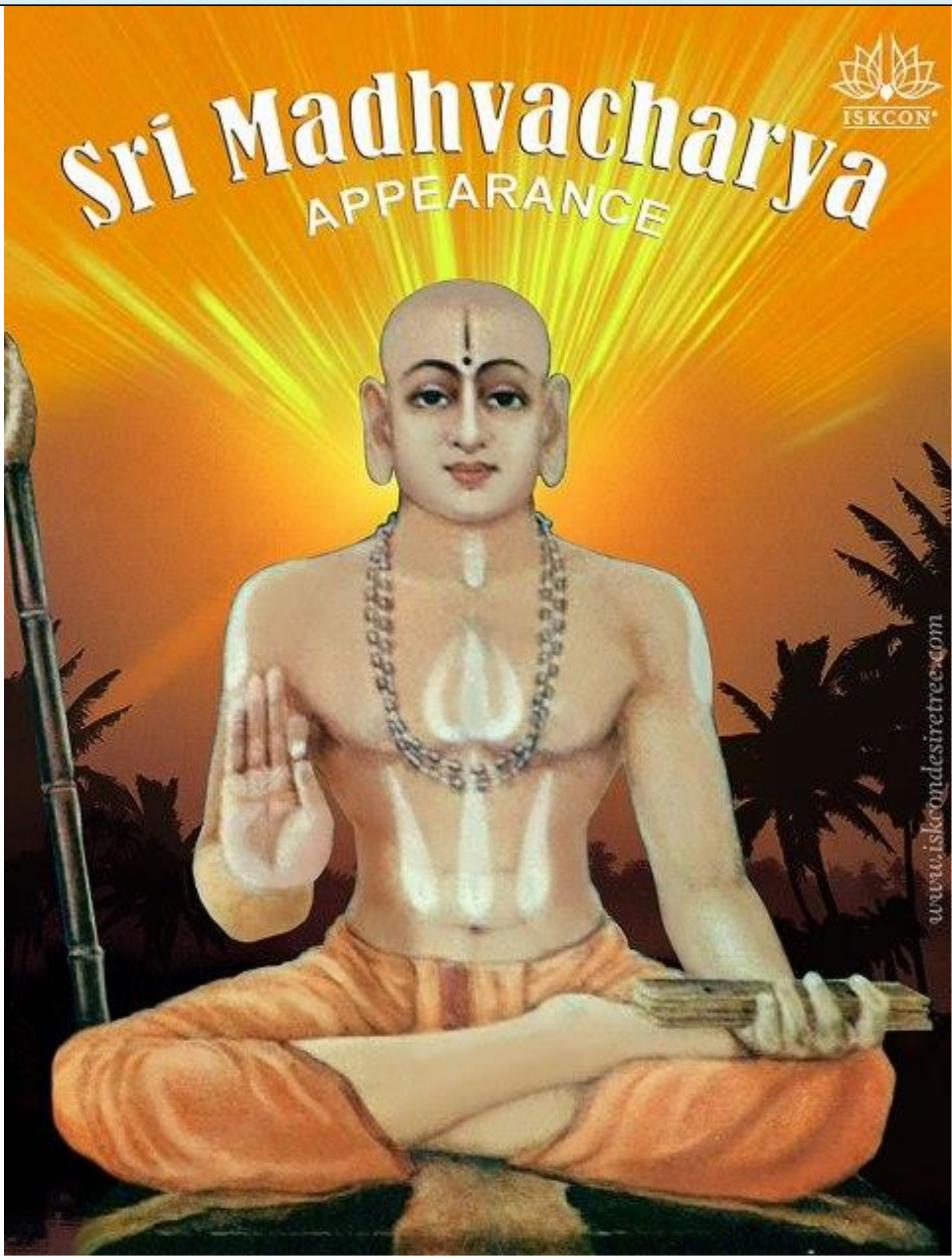

Tracking:

Sl	Date	Remarks	Remarks
1	27/02/2013	Typing Started on	H K Srinivasa Rao
2	03/02/2013	Typing Ended on	H K Srinivasa Rao
3	14/04/2013	First Proof Reading	H K Srinivasa Rao & Venugopal M S
4	23/08/2013	Published	H K Srinivasa Rao

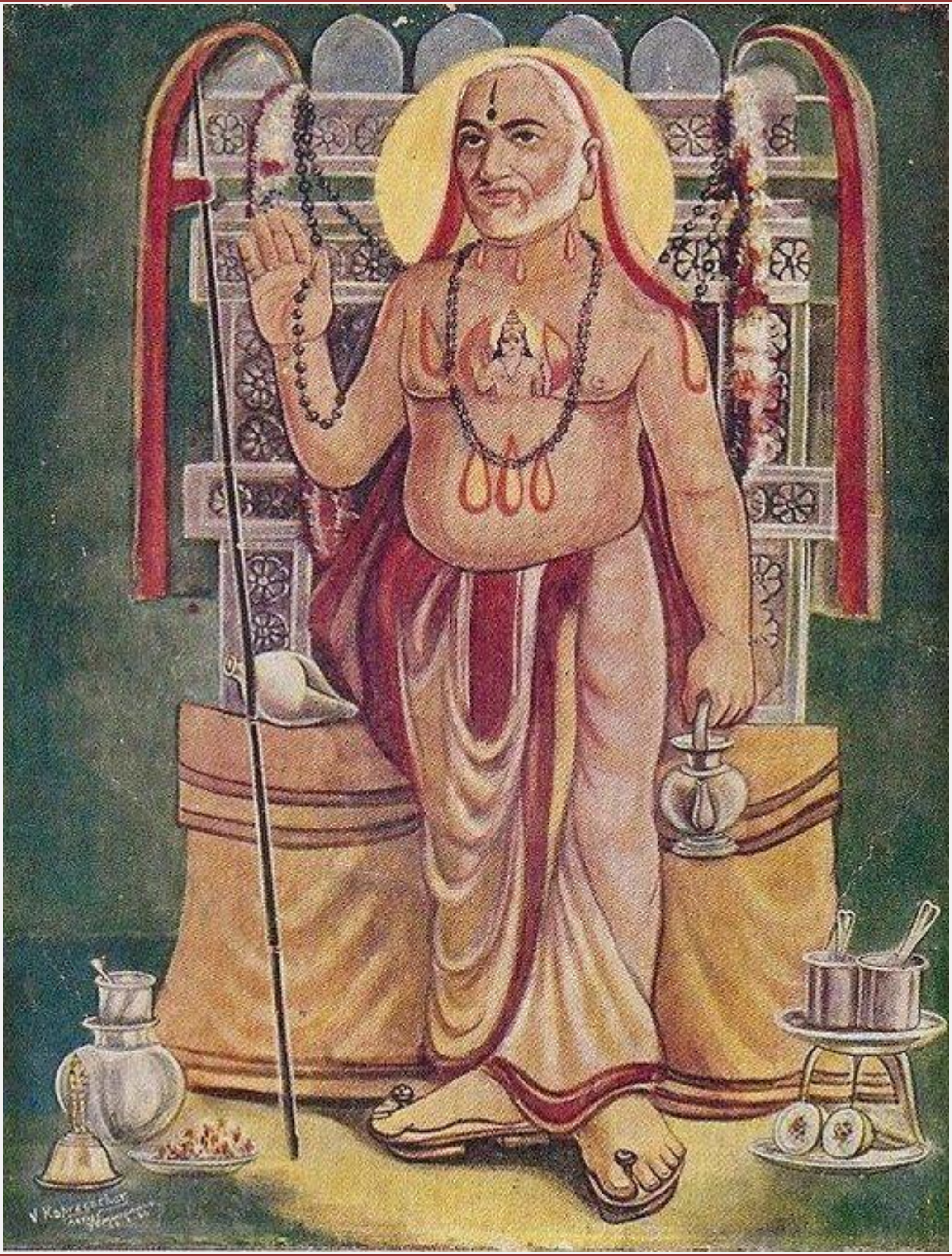

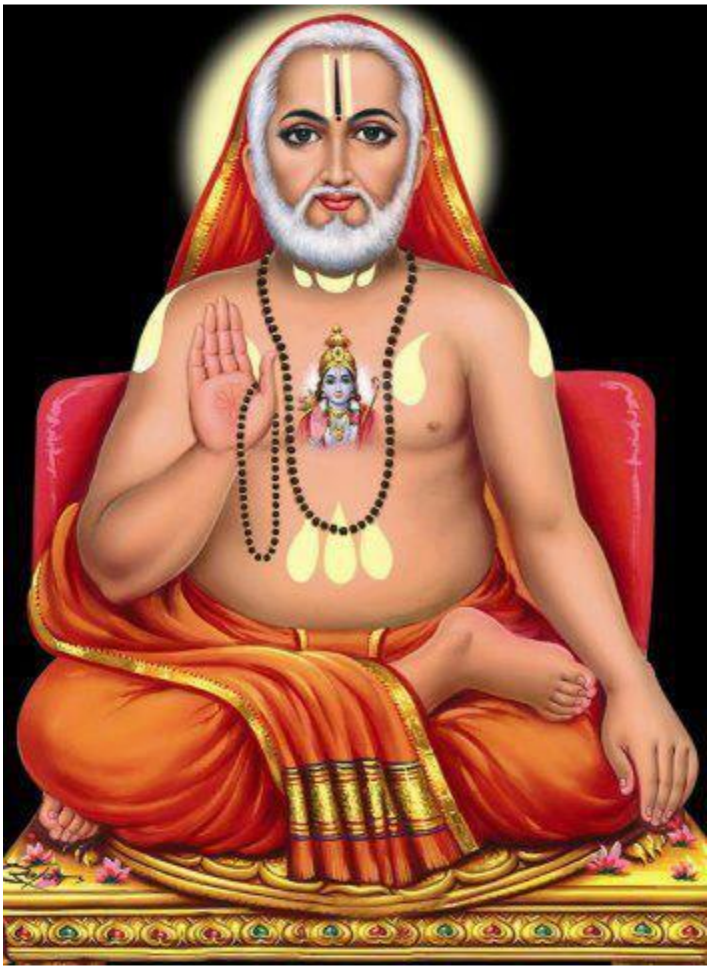

|| ಶ್ರೀ ಹಯವದನ ರಂಗವಿಠ್ಠಲ ಗೋಪೀನಾಥೋ ವಿಜಯತೇ ||

Blessed by Lord and with His divine grace, we are pleased to publish this Magnanimous Work of Sri Narayanacharya. It is a humble effort to make available this Great work to Sadhakas who are interested in the noble path of propagating Acharya Madhwa"s Philosophy.

With great humility, wesolicit the readers to bring to our notice any inadvertant typographical mistakes that could have crept in, despitegreat care.We would be pleased to incorporate such corrections in the next versions.Users can contact us, for editable version, to facilitate any value additions.

Contact: H K SRINIVASA RAO, N0 26, 2ND FLOOR, 15TH CROSS, NEAR VIDHYAPEETA CIRCLE, ASHOKANAGAR, BANGALORE 560050. PH NO. 26615951, 9901971176, 8095551774, Email : srkarc@gmail.com

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

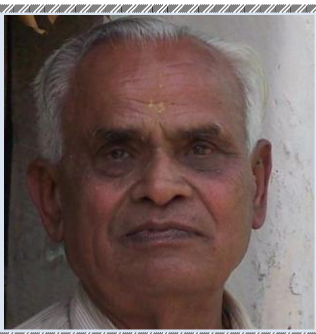

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ನಮಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿದ್ದ, ತೀರ್ಥರೂಪಸಮಾನರಾದ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಪ್ಪ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್ ಆರ್ ಭೀಮರಾವ್ ಅವರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಿರು ಜ್ಞಾನ ಯಜ್ಞದ ಸಮರ್ಪಣೆ. (26.01.2013)

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ಅನುನಾಸಿಕದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವಾಗ, ಅದರ ಜ್ಞಾನದ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದವರಂತೆ, ಕನ್ನಡಿಗರು ಇದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿರುವುದು ಏಕೋ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಸರಿಯಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗಾಗಿ, ಸರಿಯಾದ ಅನುನಾಸಿಕಗಳು ಅವಶ್ಯಕ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಶ್ರಮವಹಿಸಿ, ಸರಿಯಾದ ಅನುನಾಸಿಕ, ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಓದುಗರು ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಮನ್ನಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗ್ರನ್ಥ ಋಣ: ಸ್ತೋತ್ರಮುಕ್ತಾವಲೀ – ಪ್ರಕಾಶಕರು ನಂಜನಗೂಡು ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮಠ, ಮಂತ್ರಾಲಯ – ಹಾಗೂ ಪಂಚಮುಖಿ ಪವಮಾನಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ರಾಘವೇಂದ್ರ ವಿಜಯ

॥ राघवेन्द्र विजय ॥

॥ अथ प्रथम सर्गः ॥

श्रीमल्लक्ष्मीनृसिंहस्य श्रियं दिशतु मे नखः ।
स्वभक्ताबीष्टदानाय समुपात्तदशाकृतेः ॥ 01 ॥

वस्तु स्तुतं सुरस्तोमैरस्तु शस्तं मया स्तुतम् ।
मस्तुहस्तं प्रस्तुताय श्रुतिमस्तकविश्रुतम् ॥ 02 ॥

श्रीमदानन्दतीर्थेन्दुभासनं मम मानसे ।
आशासे साधुशब्दार्थसरिदीशाभिवृद्धये ॥ 03 ॥

श्रीराघवेन्द्ररत्नानां रसनारङ्गनर्तकी ।
शब्दाम्बुधिशरज्ज्योत्स्ना शरणं मम शारदा ॥ 04 ॥

कठिनापि कविश्लाघ्या त्रैविक्रमसरस्वती ।
सुवर्णयोगसन्दृश्या वरा वज्रमणिर्यथा ॥ 05 ॥

वाणीपाणितलासक्तवीणारवविडम्बिनी ।
नानाप्रबन्धचतुरा भाति नारायणार्यगीः ॥ 06 ॥

वृन्दारवनमन्दारमकरन्दसहोदरी ।
विश्रुता विजयं दद्याद् व्यासतीर्थर्यभारती ॥ 07 ॥

व्याससूत्रपदार्थोपन्यासमाकर्ण्य मान्यपि ।

व्यासराजस्य भजते दासतां को न कोविदः ॥ 08 ॥

चतुःषष्टिकलाविद्याजुषे विद्व(द्यु)न्म होमुषे ।

जयीन्द्रज्योतिषे कुर्यां वन्दनानि यशोजुषे ॥ 09 ॥

सुधीन्द्रयोगिनं सेवे साधुसात्कृतसम्पदम् ।

सगद्यपद्यनिर्माणविद्यायाः परमं (प्रथमं)पदम् ॥10 ॥

श्रीमतो राघवेन्द्रस्य नमामि पदपङ्कजे ।

कामिताशेषकल्याणकलनाकल्पपादपौ ॥ 11 ॥

मुहुः स्मारितवाल्मीकिं पुनस्तं नौमि देशिकम् ।

यो विस्तीर्णां रामकथां स्रग्धराभिस्समग्रहीत् ॥ 12 ॥

मूकोऽपि यत् प्रसादेन मुकुन्दशयनायते ।

राजाराजायते रिक्तो राघवेन्द्रं तमाश्रये ॥ 13 ॥

प्रसाद्य नरपञ्चास्यं प्राप्तं वैदुष्यमद्भुतम् ।

येन लक्ष्मीनृसिंहेन तातपादं तमाश्रये ॥ 14 ॥

प्राप्तान्यनुतिपापौघरसनां पावयाम्यहम् ।

गुर्वन्तर्यामि भगवत् स्तुतिगङ्गाम्बुमज्जनात् ॥ 15 ॥

कलये कवनं किञ्चित्कवीनां सहवासतः ।
सहकारद्रु (पाटीरगिरि)सान्निध्यात् निम्बद्रुरिव सौरभम् ॥ 16 ॥

दृष्टं गुरुप्रसदनमदृष्टं च फलं कृतेः ।
यथा स्विष्टकृतो ब्रह्मसूत्राद्यप्रणवस्य च ॥ 17 ॥

श्रेयांसि श्रयते को वा प्रसादेन विना गुरोः ।
कैवल्यमिव गोविन्दकारुण्येन विना जनः ॥ 18 ॥

कविताफलमन्यत्किं गुरुणां गुणवर्णनात् ।
अपवर्गं विनान्यत्किं ब्रह्मजिज्ञासने फलम् ॥ 19 ॥

गुरुपादरजस्सङ्गाद्विमलं कवनं मम ।
कलुषं वारि कतकरजसा किं न निर्मलम् ॥ 20 ॥

रमणीयापि कविता न हृद्या यद्यसत्परा ।
निसर्गमधुरा दुष्टजिह्वासक्तेव शर्करा ॥ 21 ॥

अभव्यमपि मे काव्यं सेव्यं गुरुगुणाश्रयम् ।
घनाघनगतं वारि यथा लवणवारिधेः ॥ 22 ॥

अदोषाप्यगुणेत्युक्ति स्त्युक्तुं युक्ता न मे बुधैः ।
पतिव्रतागुणेत्येव पत्या किं त्यजते प्रिया ॥ 23 ॥

अदोषं गुणवद्दृश्यं सर्वैः सर्वार्थदायकम् ।
परं ब्रह्मेव यत्काव्यं श्रुत्युक्तं तत्तु दुर्लभम् ॥ 24 ॥

काव्ये गवेषते कश्चिद्दोषमेव गुणं परः ।
पिचुमन्दं यथा काकःपिकश्चूतलतां यथा ॥ 25 ॥

अस्मद्गुरूणामाधिक्यं कविः कोवानुवर्णयेत् ।
तथापि तत्प्रसादेन भक्त्या किञ्चिद्वदाम्यहम् ॥ 26 ॥

देवानामिव देवेन्द्रो यो दत्त इव योगिनाम् ।
दुग्धाब्धिरिव सिन्धूनां गुरूणामिव पूर्णधीः ॥ 27 ॥

तिग्मांशुरिव तेजस्वी शीतांशुरिव शीतलः ।
यस्सिन्धुरिव गम्भीरो धराधर इव स्थिरः ॥ 28 ॥

शारदायाः दयामेव शास्त्राणां परिशीलने ।
विविधग्रन्थकरणे योऽसहायः समाश्रितः ॥ 29 ॥

वेदव्रजावनोद्युक्तं विद्यादेवी विलोक्य यम् ।
व्यस्मरद् बहुरूपेण तपस्यन्तं समीरणम् ॥ 30 ॥

कलिकालकलालूनमूलजालकलालता ।
यद्वागमृतसेकेन पुनः सञ्जातपल्लवा ॥ 31 ॥

ललाटरेखादम्भेन बिरुदाक्षरशालिनः ।

जयस्तम्भायिता यस्य प्रतिधीराः पराजिताः ॥ 32 ॥

श्रोतॄणां श्रवणान्यासन् यद्वागमृतसेवया ।

नित्यानि तदयोग्यत्वान्न तथा हीन्द्रियान्तरम् ॥ 33 ॥

प्रतीपविद्वत्पाथोधिमथनोत्सवचुञ्चुना ।

वादमन्दरशैलेन येनावापि यशोऽमृतम् ॥ 34 ॥

हिरण्यगर्भमूर्तिस्थपुरुषस्येव यद्यशः ।

ततो बहिः प्रसृमरं राजते रौप्यसम्पुटम् ॥ 35 ॥

गुरुराद्यः स्विसिद्धान्तप्रतिष्ठापनपण्डितम् ।

श्रुत्वाऽयं व्यासनिकटे निश्चिन्त इव वर्तते ॥ 36 ॥

गोपायति दृढं यस्मिन्नवनीदेवताकुलम् ।

शयानः शेषशय्यायां निद्रातीव हरिश्चिरम् ॥ 37 ॥

पदे पदे प्रपन्नानां सम्पदः स्मृतिसम्भवाः(वे) ।

परीभावप्रदे यस्मिन् शैले शेते नु शङ्करः ॥ 38 ॥

व्याख्यां प्रख्याप्य विख्यातौ सद्भावत्सु यदीरिताम् ।

सुरलोके सुरगुरुः पाताले फणिनां पतिः ॥ 39 ॥

चित्ते चेन्मृदुता शिरीषसदृशो ह्यैय्यङ्गवीनं शिला ।
गाम्भीर्यं यदि यस्य सोऽन्धुरुदधिः शास्त्रेषु चेत् पाण्डिती ॥
आचार्यो विबुधेशितुः कलयते विद्यार्थितामादरात् ।
औदार्यं यदि कल्पपादपमुखाः सम्भावयन्तेऽर्थिताम् ॥ 40 ॥

तस्मान्महामहिम्नेऽस्मै मनः स्पृहयते मम ।
तद्गौरवेण मत्काव्यमङ्गीकुर्वन्तु सज्जनाः ॥ 41 ॥

श्रीमत्कश्यपवंशवार्धिशशिनः षड् दर्शनीवल्लभ-
श्रीलक्ष्मीनरसिंहवित्तविदुषः श्रीवेङ्कटाम्बामणौ ।
जातेनार्यदयासुधामयगिरा नारायणेनोदिते
काव्ये चारुणि राघवेन्द्रविजये सर्गो विभात्यादिमः ॥ 42 ॥

॥ इति कविकुलतिलकेन श्रीनारायणाचार्येण विरचिते श्रीराघवेन्द्रविजये प्रथमः सर्गः समाप्तः ॥

॥ अथ द्वितीयः सर्गः ॥

रामावतारस्य हरेरधत्त सेवां हनूमद्वपुषा समीरः ।
भीमात्मना यादवभूषणस्य मध्वात्मना व्यासमुनित्वभाजः ॥ 01 ॥

आभाष्य भाष्यं निगमान्तसूत्रव्याख्यात्मकं पूर्णमतिर्गुरुर्नः ।
सम्पादयध्वं मतसम्प्रदायसमृद्धिमित्यादिदिशे यमीशान् ॥ 02 ॥

भाष्यामृतोत्पादकरोऽनुभाष्य श्रीमान् स भाष्यान्तरकल्पशाखी ।
व्यासं गुरुं संश्रयते बदर्यामानन्दतीर्थाभिधदुग्धसिन्धुः ॥ 03 ॥

सिद्धान्तसंरोहविधौ नियुक्तेष्वेतेष्वेनेकव्रतिषु प्रधानः ।
प्रेमास्पदं स्वीयगुरोः स पद्मनाभार्यवर्योऽकृत दर्शनर्धिम् ॥ 04 ॥

सत्तर्कदीपा(रत्ना)वलिमत्युदारां सन्न्यायरत्नावलिमप्यनिन्द्याम् ।
भाष्यानुभाष्यशयबोधहेतू ततान यस्तार्किकमौलिरत्नम् ॥ 05 ॥

व्याख्यासु यः पाणिनिसूत्रभाष्यव्याख्यादशां व्यञ्जयति स्म साक्षात् ।
छन्नो यवन्या प्रतिपादनेन सहस्रधा सूत्रपदाशयानाम् ॥ 06 ॥

गुरोर्नियोगादधिगम्य राज्यं शिष्यस्तदीयो नृहरिव्रतीन्द्रः ।
गजेशकोशस्थितराममूर्तिं पूर्णप्रबोधाय समार्पयत्ताम् ॥ 07 ॥

सा यत्र रामप्रतिमास्ति तत्र चतुःपुमर्थी सततं चकास्ति ।
आदिश्य चैवं गुरुणैव दत्तामथार्चयत्ता(यंस्था)मनिशं यमीन्द्रः(द्राः)॥ 08 ॥

अन्तेवसंस्तस्य गुरोरनेन सभाजयत्तां प्रतिमां वितीर्णाम् ।
संवर्धयन्नादिमसम्प्रदायमन्योऽभवन्माधवसंयमीन्द्रः ॥ 09 ॥

मुनेरमुष्मादनवद्यबोधात् कृतोपदेशः प्रतिमां च गृह्णन् ।
क्षोभं विधातुं प्रतिवादिवाचामक्षोभ्यनामा मुनिराविरासीत् ॥ 10 ॥

दृढासिना तत्त्वमसीतिवाचा सामर्थ्यभाजा परजीवभेदे ।
अवैदिकाग्र्यं मुनिरेष विद्यारण्यं शरण्यं कुदृशां बिभेद ॥ 11 ॥

तल्लब्धबोधो मिमतैकबाधो जयैकभूमिर्जयतीर्थनामा ।
व्याचष्ट पूर्णप्रमतिप्रणीतं सर्वं प्रबन्धं सरसैर्वचोभिः ॥ 12 ॥

असौ कदाचिद् गृहिभावकाले विधाय धाटीं तुरगाधिरूढः ।
अक्षोभ्यतीर्थाश्रिततीरसीमां अक्षोभ्यतीर्थां तटनीमयासीत् ॥

अनुद्धृतं वारि समुद्धतश्रीः पीत्वा मुखेनैव तृषाकुलेन ।
मुनिं समीपे मननैकतानं असावनंसीदवलोक्य मूर्ध्ना ॥ 14 ॥

अभ्यर्थितस्तेन मुनिः स भक्त्या संन्यासमन्यादृशवारिपानात्।
अमंस्त तं पूर्णमतिप्रदिष्टं व्याख्यातृभावे वृषमन्यभावे ॥ 15 ॥

विधाय तं संयमिनं प्रहृष्टे गुरौ तदीयाः रुषिताः पुनस्तम् ।
निन्युः पुरीं तत्र भयेन भार्याजनेन दृष्टः स तु शेषवेषः ॥ 16 ॥

ततोऽतिविश्वासयुजा नगर्याः पित्रादिना बन्धुजनने तूर्णम् ।
आनीय तस्मै मुनये स दत्तः शास्त्राण्यमुष्मादखिलानि लेभे ॥ 17 ॥

तस्मादुपेता प्रतिमा हरेस्सा क्रमेण सिद्धान्तसमृद्धिहेतुः(तोः) ।
विद्याधिराजंव्रतिनं कवीन्द्रं वागीशमस्मादपि रामचन्द्रम् ॥ 18 ॥

अन्तेवसंस्तस्य नृसिंहदेवोपान्ते वसंस्तत्कृपया प्रतीतः ।
विजित्य सर्वान्विबुधेन्द्रयोगी बभौ हरेरर्पितजैत्रप्रत्र॥ 19 ॥

जितारिरस्माद्रघुनन्दनोऽतः ततः सुरेन्द्रव्रतिनो बभूवुः ।
पवित्रिताभूदखिला धरित्री चिरं गृहीतानशनव्रतैस्तैः ॥ 20 ॥

विद्वद्वरोऽस्माद्विजयीन्द्रयोगी विद्यासु हृद्यास्वतुलप्रभावः ।
रत्नाभिषेकं किल रामराजात् प्राप्याग्र्यलक्ष्मीनकृताग्रहारान् ॥ 21 ॥

वाक्ये पदे पादविलोचनोक्तौ व्यासीयशास्त्रे च कृतान् प्रबन्धान् ।
आस्तां बुधः श्रोतुमशेषमेषामाख्याः समाख्याद्यदि पण्डितोऽसौ ॥ 22 ॥

सा रामचन्द्रप्रतिमा जयीन्द्रात्सुधीन्द्रयोगीन्द्रमगात् क्रमेण ।
विस्तीर्णकीर्तिर्विभभाववन्यां विख्यातविद्वज्जनवन्द्यपादः ॥ 23 ॥

पवित्रितामेष धरां वितन्वन्सञ्चारतो दिग्विजयापदेशात् ।
श्रीवेङ्कटक्ष्म्या परिणीसमक्षे वादेन विद्वेषिबुदान् विजिग्ये ॥ 24 ॥

समेत्य शङ्खादिमजैत्रचिह्नं नृपादमुष्मादपि सह्यजायाः ।
तटस्थितां तापससेवितां तां पुरीं प्रपेदे पुनरुक्तनाकाम् ॥ 25 ॥

सदा परीता परिणाहवाहिप्रवाहरीत्या भुवि सह्यपुत्र्या ।
पराजिताखण्डलपत्तनश्रीः या कुम्भघोणाभिधया समिन्धे ॥ 26 ॥

पातालपर्यन्तनिविष्टमूलां वैरिञ्चिगेहव्यतिलङ्घिमौलिम् ।
पीताम्बराम् हाटकहारिशोभां मन्ये सलक्ष्मीं परदेवतां याम् ॥ 27॥

अध्यासिता राजतसालमध्ये आसारसौधच्छलमाधवेन ।
खेयाम्बुधौ क्षीरमये निविष्टा श्वेतादिमद्वीपमयी रमा या ॥ 28 ॥

स्वयम्भुवा या ससृजे पुरस्तात् ब्रह्माण्डसृष्टेः परिशीलनाया ।
नो चेदमुष्याः कथमीदृशी स्याद्विशालता विश्वनिवासयोग्या ॥ 29 ॥

यत् खोयखेलद् द्विपदानवारिगन्धे तदम्भोरुहसौरभे च ।
लोभाद् भ्रमन् कञ्चन नाप भङ्गो नैवातिवाञ्छस्य निजेष्टलाभः ॥ 30

न केवलं यद्वलभीविहङ्गाः प्रांशुस्थिता(तौ) नन्दननीडभाजः ।
गीर्वाणवाण्या विहगान् विवादैः विजिग्यिरे हन्त विचित्रवाग्भिः ॥ 31 ॥

दत्तो महादानकृता विधात्रा सरोजसद्माण्डकटाह एव ।
या स्वर्गसत्याश्रितलोकयुक्ता नो चेत् स तद्वान्विधिरस्तु केन ॥ 32 ॥

वर्धिष्णुसौधाग्रविभिन्नपद्मजन्माण्डनिर्याद्बहिरम्बुपूरम् ।
वदन्ति गङ्गां परथा कथं वा स्याद्वामनाङ्घ्रेः द्रुहिणाण्डभेदः ॥ 33 ॥

म(मा)ध्यन्दिने यौवतनर्मकीर्णकस्तूरिकापङ्किलसौधशृङ्गे ।
रथं नु मग्नं परिकृष्य यस्यां श्रान्तोऽर्कवाजी समयाकरोति ॥34

अगाधपाथःपरिखां यदीयां अम्भोनिधिः स्वेन समीचकार।
गाम्भीर्यगर्वेण जडाश्रयत्वादेनं रुषाऽगस्त्यमुनिः पपौ किम्॥ 35 ॥

पद्माऽत्मभूब्रह्महिरण्यगर्भस्त्रष्टृत्वहंसाश्रयवाक् प्रियत्वैः ।
चतुर्मुखत्वेन च धातृभावाच्चकास्ति यस्याश्चतुराननत्वम् ॥ 36 ॥

दम्भोलिपाणिर्धरणीधरेन्द्रदम्भादयासीदधिभूमि यस्याम् ।
अम्भोमुचस्तस्य वियोगभीताः स्तम्भेरमेन्द्राः परितश्चरन्ति ॥ 37 ॥

खेये यदीये कलशाम्बुराशौ वैशाखशैलान्मणिजालसालैः ।
उदारधेनुद्युमणीन्दिराभिर्योगादपां तद्बहुतेति मन्ये ॥ 38 ॥

(पा - खेयं यदीयं कलशाम्बुराशिं वैशाखशैलं मणिजालसालं।
उदारधेनुद्युमणीन्दिराभिर्युक्ताधुना तद्बहुतेति मन्ये ॥ 38 ॥)

भुञ्जानकञ्जाननसौधसद्म मध्यं समागादिति सूरसूतः ।
यदीयदौवारिकदारितोरुस्तेनासृजाद्याप्यरुणो ह्यनूरुः ॥ 39 ॥

स्वीयावनैश्वर्यकलान्यशिक्षाकृते रमेशांशनृपेण यस्याम् ।
मुक्तारुणेन्द्रोपलसौधदम्भाद्गुणत्रयं किं क्रमशो गृहीतम् ॥ 40 ॥

रत्नप्रभाबन्धुरजालजालः शृङ्गैरनेकैरनुयाति सौधः ।
नी(ली)लाकृतिः स्वात्मनि लक्ष्यलोकः श्रीमान्यदीयः पुरुशस्य रूपम्॥ 41॥

कानीनजाताः श्रुतयश्चतस्रो विभिद्य सालं व्यतिलङ्घिताभ्रम् ।
द्वारैरवापुः विदुषो यदीयानद्यापि तान्येव तु गोपुराणि ॥ 42 ॥

वृत्तं यदीयं चरणैश्चतुर्भिर्द्वारैरुपेतं चतुरस्रसालम् ।
श्रीचक्रबिन्दुं सततं श्रितस्य महीगृहं मन्त्रविदो वदन्ति ॥ 43 ॥

गजैर्गिरीन्द्रैर्जवतो विहङ्गैः तुङ्गैस्तुरङ्गैर्मिलितं तरङ्गैः ।
चतुःप्रतोलीचतुरास्यसिन्धुं चतुष्पथं सङ्गगदुर्यदीयम् ॥ 44 ॥

विचित्रयत्पण्यगृहाणि कर्त्री विस्मृत्य धात्रा नु कृतं जनानाम् ।
समार्प(स्वसद्म)यत्सद्मनिबोधनार्थं श्रृङ्गाटकं ज्ञापकहंसपादम्॥45॥

पाकाहिते यन्नृपवैभवेन पराजिते हन्त विसृज्य सिन्धुम् ।
बृहत्कुचा यत् प्रमदाजनानां चरन्ति यस्यां गिरयो निकामम् ॥ 46 ॥

विभाकरेऽस्तेऽपि विकासभाजां निरन्तरं संश्रितहंसकानाम् ।
घनागमेऽप्यभ्युदयं गतानां पङ्केरुहैर्य(हां य)त् प्रमदापदानाम् ॥47॥
(कथं कवीन्द्राः कथयन्ति साम्यं)

न चन्द्ररेखा नखरेण क्लृप्ता न मोहनं केवलदर्शनेन ।
न श्लक्ष्णता नैव रुचिर्न हारास्तैरद्रिभिर्यद्रमणीकुचानाम् ॥48॥
(कथं कवीन्द्राः कथयन्ति साम्यं)

न बन्धकत्वं शकु(क)लेषु दृष्टं न चोत्पले चञ्चलताऽम्बुजेषु ।
स्वतोऽतनोर्बाधकता न बाणे यदङ्गनानां नयनैरमीषाम् ॥
(कथं कवीन्द्राः कथयन्ति साम्यं)

न वक्रिमा बर्हिणबर्हि(र्ह)बर्हे न तेजसैकासिकताऽन्धकारे ।
न मेघवृन्दे चिरकालनैल्यं यदङ्गनाकेशभरैरतस्तैः ॥ 50 ॥
(कथं कवीन्द्राः कथयन्ति साम्यं)

न भ्रूविलासाः नतमां स्थिर(स्मित)श्रीः नानारसोक्तिर्नतमां च यस्य ।
तेनेन्दुना यत् प्रमदामुखानां कथं कवीन्द्राः कथयन्ति साम्यम् ॥51॥

तस्यां नगर्यां सुकृते बदर्यां भवाब्धितर्यां बुधसिंहदर्याम् ।
विचित्रनार्यां विजितेन्द्रपुर्यां जिरं न्यवात्सीत् सितसौधगौर्याम् ॥ 52 ॥

अतुलविविधविद्वन्मण्डलीलाल्यमानः प्रभुमणिरघुनाथप्रौढभूपालकेन ।
निहितनिखिलविद्वन्मौलिपादः सुधीन्द्रः परजनदुरवापं प्राप हेमाभिषेकम् ॥ 53 ॥

श्रीमत्कश्यपवंशवार्धिशशिनः षड्दर्शनीवल्लभ
श्रीलक्ष्मीनरसिंहवित्तविदुषः श्रीवेङ्कटाम्बामणौ ।
जातेनार्यदयासुधामयगिरा नारायणेनोदिते
काव्ये चारुणि राघवेन्द्रविजये सर्गो द्वितीयोऽभवत् ॥ 54 ॥

॥ इति कविकुलतिलकेन श्रीनारायणाचार्येण विरचिते श्रीराघवेन्द्रविजये द्वितीयः सर्गः समाप्तः ॥

॥ अथ तृतीयः सर्गः ॥

अवनं सवनानिसत् क्रियाणां अवनीदानववैरिणां निदानम् ।
भवति स्म मुनीशिता गुणानां अवलम्बो भुवि गौतमाभिधानः ॥ 01 ॥

प्रकृतिः परदेवताप्रपत्तिप्रभृतीनां करणेन सद्गुणानाम् ।
पथितव्रतता पसव्रजानां विकृतीनां सगुणेव निर्गुणेष्ट्याः ॥ 02 ॥

अकृतासुरसार्थमोहनार्थं नयशास्त्रं स तु पञ्चलक्षणात्म ।
मुहुरागमभेदकृन्मुनीन्दोरवतारस्य निमित्ततामयासीत् ॥ 03 ॥

अधरीकृतलेखपालल्लोके बहुमुक्ताफलभाजि साधुवृत्ते ।
अभवन्नविभाविताग्रभागे मुनिवंशे वसुधासुधाशनेशाः ॥ 04 ॥

जनकोपमकन्यकेऽन्वयेऽस्मिन् निजताताधिकनन्दने(नो) गुणौघैः ।
अनुजातसमानपूर्वजातेऽभवदेको भुवि कृष्णनामधामा(म) ॥05।

स दधार धरोदरे प्रसिद्धाः निरवद्या विविधा द्विजातिविद्याः ।
स बभूव च वैणिको यथार्थ(र्थो)निजविद्याधरतां विधातुकामः ॥06 ॥

उपदिश्य स कृष्णभूबलारेर्निजगान्धर्वकलां कलामगृह्णात् ।
घनमौक्तिकगुच्छहारपूर्वां बिरुदालीं(लिं)गुरुदक्षिणापदेशात् ॥07 ॥

गुणवारिधिराविरास विद्याचणकृष्णार्यमहीसुराधिनेतुः ।
कनकाचलनाम पुण्यनामा कनकोर्वीभृदिवापरोऽतिधीरः ॥ 08 ॥

उदभूदधिभूतलं द्विजेन्द्रादधिभूरागममौलितन्त्रभाजाम् ।
अवदन् किल तिम्मणार्यमार्यास्सुहृदो वेङ्कटशैलनाथनाथः(थम्) ॥ 99 ॥

अधिकृत्य स बाल्य एव शास्त्राण्यधिकं वैणिकवर्ण्यगानविद्याः ।
नगरं विजयाख्यमध्यतिष्ठज्जननीतातसुहृज्जनाधिवासम् ॥ 10 ॥

स्मृतिवन्निगमस्य पद्मिनीवद्दिननाथस्य मुनेररुन्धतीव(वत्) ।
रजनीसुहृदः कुमुद्वतीवन्महिला तस्य ललास गोपिकाम्बा ॥ 11 ॥

अभजन्नृपतेर्दिनप्रदीपं स तु विष्वक् प्रबलप्रतापरश्मिम् ।
दिनमण्यनि(नु)वर्तितस्य शान्त्यै स्वसमानेतरवाक्तमिस्रराशेः ॥ 12 ॥

ध्रुवमेष दिनप्रदीपमागादहिता कीर्तितमोगुणप्रमायै ।
गुणिनः सकलस्य बाह्यतेजोयुतचक्षुर्विषयत्वमादधानः ॥ 13 ॥

यजनादिमनैजकर्म कुर्वन् द्विजवर्यो नगरे चिरं न्यवात्सीत् ।
रमणीमणिगोपिकाम्बयाऽसौ सहितश्चन्द्रिकया सहेव चन्द्रः ॥ 14 ॥

नगरान्निरगान्नरेन्द्रयोग्यात् सहजायः ससुहृज्जनः सुखी (नोऽसुती)सः ।
अखिलार्थितदानदक्षशेषाचलभूषामणिदेवतां दिदृक्षुः ॥ 15 ॥

तनुजानतुलानवाप्तुकामौ तपसा तोषयतः स्म दम्पती तौ ।
निजवंशजवन्दनीयदेवं परथाऽपत्यसुखं कथं जनानाम् ॥ 16 ॥

अथ तुण्डिरमण्डलेऽग्रहारे वसतिं(लसिते) पट्टणनाम्नि वासयोग्ये ।
कमलारमणं प्रसाद्य कान्तामिलितः कानपि वत्सराननैषीत् ॥ 17 ॥

सुषुवे सुगुणां सुतां सुवेषां गुणसिन्धुं तनयं च गोपिकाम्बा ।
अचिरेण जनिष्यमाणसूनोरतुलां कीर्तिमिव क्रमात् प्रतापम् ॥ 18 ॥

कुलदैवतदैशिकप्रसादात् प्रभवापत्यपुरस्सर(रोऽ)तुलश्रीः ।
स चकार च वेङ्कटाम्बिकाख्यां स्वसुताय गुरुराजनाम सूनोः ॥19॥

मिलितौ खलु दर्शपूर्णमासौ फलदौ तद्वदसौ सुतोऽसहायः ।
न सुखाय भवेदितीव सोऽयं प्रभुमन्यं सुतमर्थयाम्बभूव ॥ 20 ॥

महिदासमिवेतरा महान्तं हरिदिन्दुं च यथैव पौरुहूती ।
उरुशेवधिमुर्वरेव तस्मादुदरेऽधत्त कुमारमुत्पलाक्षी ॥ 21 ॥

शशनाथकला किमब्धिवेला निजभर्तुः फलिता नु पुण्यरेखा ।
किमु साकृतिरागताऽस्य कीर्तिर्धृतमूर्तिः किमु कौमुदी किमेषा ॥ 22 ॥

उदरस्थसुतेन्दुचन्द्रिकायां विततायमखिलाङ्गपाण्डुतायाम् ।
सहितौ सुतनोरुरोजचक्राविति चित्रं न तपोनिधिर्यदन्तः ॥ 23 ॥

तनुशायिशिशोर्विरागता किं वितताङ्गेषु विशाललोचनायाः ।
परथा सततं हिते तरुण्याः उ(रु)चिते वस्तुनि किन्तरां विरागः ॥ 24 ॥

न परं सदृशं प्रसन्नताद्यैर्धवलिम्नाऽपि तदाननात्सु(नं सु)धांशोः ।
अकलङ्कतयाऽवनौ प्रसिद्धं सकलङ्केन खथं समत्वमेति ॥ 25 ॥

कृशताऽजनि याऽवलग्नदेशे ववृदेऽङ्गे कतिचिद्दिनान्यशेषे ।
वशतां नहि याति मध्यसंस्थाप्युपचारेण विना घनाश्रिताल्पा ॥ 26 ॥

कमितुः किमु मोहनाय कामं(मोऽ) कृतकामौ(कृतकामं)कठिनौ कुचौ तदीयौ।
निजचूचुकनीलिमाऽपदेशात् अचिरोपात्ततमोगुणावभूताम् ॥ 27 ॥

सभयो विधुरेष सैंहिकेयात् स्वमपह्नुत्य निगूहितुं प्रवृत्तः ।
निजलक्ष्मनिरस्य रोमराजिं निभृतो गर्भमुपेयिवानमुष्याः ॥ 28 ॥

ततनाभिनिभालवालमध्यादुदयद्रोमलताऽऽख्यताल(कल्प)शाखी ।
घलितोऽजनि किं पयोधराभ्यामुदयच्चूचुकनैल्यभृङ्गभाग्भ्याम् ॥ 29 ॥

कुचयोर्युगलं कुलाद्रिसारं कथमेषा तु बभार गर्भकाले ।
इति विस्मयिता कुतःकवीनां फलिनीं चिन्तयतां सुरद्रुशाखाम् ॥30 ॥

तनयाभ्युदयादृणत्रयस्याप्यपनोदं कमितुर्विधातुकामः(मस्याः) ।
पुरतोऽकृत तस्य लक्ष्मरेखास्त्रिवलीरब्जभवो निरस्तरूपाः ॥ 31 ॥

विमतं निखिलं च दृश्यभावाद्भविता सत्यमितीदृशानुमाने ।
अधिमध्यमपास्य हेत्वसिद्धिं प्रथिमा कोऽपि शनैश्यनैर्जजृम्भे ॥ 32 ॥

उदरे सुतनोरचाक्षुषत्वं शुभरूपे महति प्रवेशहीनम् ।
विहितं त्रिवलाविवैतदङ्गे पशुयूपे यदरत्निसाप्तदृश्यम् ॥ 33 ॥

उदरस्थशिशोरुदेष्यतः स्याद्वसने लोहितमृत्तिकानुरागः ।
इति तद्घटनाय किन्नु शोणां मृदमासेवत सादरं मृगाक्षी ॥ 34 ॥

द्युनदीं यमुना विजेतुकामा कुरलालिच्छलतो नु कोमलाङ्ग्याः।
कुचमेरुयुगान्निपत्य रोमावलिदम्भादगमच्च मध्यदेशम् ॥ 35 ॥

वसुधासुरवासवस्य गर्भे कृतवासस्य नतभ्रुवोऽर्भकस्य ।
अजनिष्ट मनोरथोऽनुरूपः क्रमशः प्राप्तवति द्वितीयमासे ॥ 36 ॥

भुवने भुवनं कृशानुतप्तं परिक्लृप्तं नवशातकुम्भकुम्भैः ।
अपहाय नदीपयोहिमानीं धवलं केवलमैच्छदच्छबुद्धिः ॥ 37 ॥

रसनानयनान्तरङ्ग(र)म्यं सदने(भवने) भोजनसाधनं विसृज्य ।
परकीयगृहादुपाहृतं तद्रुचिरं वाऽरुचि वाप्यभुङ्क्तैषा ॥ 38 ॥

विदुषी विविधाः कथा वितेने विहगाधीश्वरवाहनाह्वयाङ्काः ।
वदति स्मवदावदाऽबलानां वसति स्मासन एव सन्ततं सा ॥ 39 ॥

पदमेकमलक्तकेन(कैर्न) हीनं पदमेषा विदधाति नाङ्गणेषु ।
विविधानि विसृज्य पूर्वसन्ध्यासमरागाणि सदाम्बराणि वष्टि ॥ 40 ॥

स कदाचन शोबनेऽह्नि सूनोर्विदधे पुंसवनच्छलेन भुक्तिम् ।
पटपक्वफलेन गर्भबाजोऽजनि(जो जनि) शिष्टोऽस्य भवेदितीव धर्मः ॥ 41 ॥

असविष्ट सुतं द्विजेन्द्रपत्नी शुभलग्ने परिपूर्णदृष्टिभाजि ।
अखिलद्विजराजवन्दनीयं द्विजराजं दिग्विवामराधिपस्य ॥ 42 ॥

सहितात्मजजन्म वाक्सुधाब्धेस्सरितोऽसौ सलिले ममज्ज विप्रः ।
द्विजवन्द्यमहोदये पितृणामृणपङ्काम्बुनिधेस्तदोन्ममज्ज ॥ 43 ॥

भुवनेऽस्य समोऽर्भकस्य दृष्टो न मयेतीव वदन् स्वहेतिहस्तात् ।
परितो वलतस्तुरीयधर्मे हविरादाज्जनकार्पितं हुताशः ॥ 44 ॥

प्रददौ बहु कर्मधारयेण स्वबहुव्रीहिमुपाददेऽक्षता(देह्यया)ग्र्यान् ।
स तु तत्पुरुषैः पुनर्वितीर्णान् रचितद्वन्द्वफलान् धृताव्ययत्वान् (त्) ॥45॥

अचिरात् कृतमज्जनोऽतिशुभ्रः सहसापास्तरजस्तमोगुणोऽयम् ।
कथमिन्दुसमोऽन्यथेति कान्तानिकरो वर्णयति स्म सूतिकान्तः ॥ 46 ॥

सहजो हि गुणो मदीयमञ्जुद्विजसंसेवनमस्य मे पदस्य ।
इति दर्शयता पदं निजास्ये मणिडोलामधिशायिना कृतं किम् ॥ 47 ॥

उदयास्तपटीरहेमपृथ्वीधरपर्यन्तधराचरैर्जनौघैः ।
अभिवन्द्य इतीव बालकस्य व्यतनोद्वेङ्कटनाथनाम तातः ॥ 48 ॥

घटिते तनयेऽभिदा तदंशे गुणविध्य(वृद्य)र्थमनु(नू)क्तिसिद्धये च ।

अतिदेशकृते हरेर्गुणानां विवदन्ते खलु जैमिनीयशौण्डाः ॥ 49 ॥

अधिसद्मतलं सुतस्य मूर्त्या स्फुटमङ्गीकृतजानुचङ्क्रमस्य ।

चतुरङ्घ्रिवृषाकृतेः कदाचित्सुरभेराकृतिरेकदाऽन्वकारि ॥ 50 ॥

तनयस्य नवप्रवालवल्ली लसदङ्गुष्ठविराजिताननाब्जम् ।

हृदयाम्बुजमन्तरात्मगर्भं प्रकटं दर्शयतीव सज्जनानाम् ॥ 51 ॥

विहर (दध)न्नवनौ निसर्गरक्तं प्रतिलीलं मुहुरुत्पतपतन्सः ।

लसति स्म करिष्यमाणलक्ष्मीपतिपादानतिशीलनाय वैषः ॥ 52 ॥

बहिरङ्गणसीम्नि केलिभाजस्तनुलग्ना रजसां रराज राजिः ।

जगदात्मविकारसूक्ष्मरूप(पा)प्रकृतिर्विष्णुगतेव दृष्टि योग्या ॥ 53 ॥

महनीयगुणस्य(णः स) मासि षष्ठे सुतमन्नाशननामधर्मवन्तम् ।

अतनिष्ट ततस्तृतीयवर्षे चतुरस्यास्य चकार चौलकर्म ॥ 54 ॥

विलिख्य भूमौ प्रथमं कुमारं रेखामिमामोमिति सम्पठेति ।

पित्रा नियुक्तः पुनरब्रवीत्तं अल्पे कथं वा(सा) गुणपूर्णसङ्ज्ञा ॥ 55 ॥

इति वदन्तमवेक्ष्य सहृज्जनाः श्रुतिशिरोदृढवासनमानसम् ।

कथमयं शिशुरीदृशवाक्पिता सुकृतवानिति विस्मयिनोऽभवन् ॥ 56 ॥

तनूजां अष्टाब्दां ससहजयुगां काव्यकुशलां
सुभद्रां भद्राङ्गीमिव मुसलिकंसारिसहिताम् ।
स दद्यां कस्मैचिद्विदितकुलसञ्ज्ञातविदुषे
चकारेत्थं बुद्धिं तनयवदनालोकमुदितः ॥ 57 ॥

श्रीमत्कश्यपवंशवार्धिशशिनः षड्दर्शनीवल्लभ-
श्रीलक्ष्मीनरसिंहवित्तविदुषः श्रीवेङ्कटाम्बामणौ ।
जातेनार्यदयासुधामयगिरा नारायणेनोदिते ।
काव्ये चारुणि राघवेन्द्रविजये सर्गस्तृतीयोऽभवत् ॥ 58 ॥

॥ इति कविकुलतिलकेन श्रीनारायणाचार्येण विरचिते श्रीराघवेन्द्रविजये तृतीयः सर्गः समाप्तः ॥

॥ अथ चतुर्थः सर्गः ॥

अथेन्द्ररक्षोत्सुकवामनोद्भवप्रसिद्धिमत्काश्यपवंशसम्भवः ।
भुवि श्रुतादं(तो डं)ङ्किपुराधिनायको बभूव तिम्मण्णडणायकाभिदः ॥1 ॥

तदन्ववाये जनितो द्विजोत्तमो महीतले तिम्मरसार्यनामभाक् ।
उवास नारीसरसीतिविश्रुतां पुरीमुदारो निजतेजसार्जिताम् ॥ 2 ॥

अजायतस्मादवनीसुरोत्तमाद्भुवि प्रतीतः फणिशायिसंज्ञया ।
चकार वासं कृतमालिकापगापयःपवित्रे मधुराभिधे पुरे ॥ 3 ॥

अरातिविद्वद्विजयार्थवृ(मृ)द्धिमत्सरस्वतीनित्यनिवासमन्दिरम् ।
अभूदभूतोपमबुद्धिसागरः सुतोऽस्य लक्ष्मीनरसिंहनामभाक् ॥ 4 ॥

कृतोपनीतेः सुकृताकृतेरयं सुतस्य वैवाहिकशोभनोदयम् ।
चिकीर्षुरागात्किल यत्र संस्थितौ सुताविवाहोत्सवकारिदम्पती ॥ 5 ॥

समागतं सद्म सुतोचितं वरं स्वकीयवंशानुगुणान्वयोद्भवम् ।
सुताकरं ग्राहयति स्ममान्यधीरपूजयत्तत्पितरौ सबान्धवौ ॥ 6 ॥

अथोपनीतिं विदधे पिताग्रतः समुद्भवस्यात्मगुणानुकारिणः ।
सुतस्य गर्गः क्षि(शि)तिवासवो(सो)यथा स्ववैरिधात्रीमथनाग्रजन्मनः॥ 7 ॥

ऋतौ वसन्तेऽनुजमष्टहायनं तमग्रजो मासि मधावुपानयत् ।
निघण्टुनानालिपिलब्धनैपुणं पितुः समा(स मा)नं कलयन्निवात्मनः ॥ 8 ॥

उपासदत्तं कुतकेन शेमुषीनिधिः स लक्ष्मीनरिसिंहदैशिकम् ।
तपोधिसान्दीपिनिभूसुरोत्तमं यथा यशोदातनयस्त्रयीमयः(यं) ॥ 9 ॥

द्विपञ्चकृत्वः श्रितिमात्रतः श्रुतित्रि(ते त्रि)विष्टपोद्यानवनीमहीरुहः ।
बटुर्द्वितीयां बटुभिर्वयस्समैरधत्त शाखां धरणीसुरेश्वरः ॥ 10 ॥

असावगृह्णादपि काव्यमग्रिमं महीसुरोऽनध्ययने वयस्समैः ।
अचष्ट धीमाननिरीक्षितं पुनस्तदेव पृष्टं गुरुणाऽन्यवासरे ॥ 11 ॥

रहो दिवारात्रमसङ्घचिन्तनं सतीर्थ्यसार्थेन कुतूहलात् कृतम् ।
सुजातकर्मातिशयं सुते कृतं चकार पित्रे(त्रै)व महीयसा मतौ ॥12 ॥

विहारभेदान्विविधान्विशालधीः सकृद्विलोक्यैव सखिव्रजैः कृतान् ।
तानेव सङ्गृह्य तपोभिशीलनाकृते सदैवातनुते स्म सादरम् ॥ 13 ॥

स वायुवेगात्स(गाः स)रितोऽप्यवातरत् स्वबाहुना बाण इवातिरंहसा ।
ऋजुव्रजन्वक्रपदाति(र्थ)पद्धतिं स्वहृद्दजु ब्रह्मगतिं नयन्निव ॥ 14 ॥

निरन्तरं सृष्टसमीरणस्वनप्रधानलीलां(लाः) पुलिने सखिव्रजैः ।
जनिष्यमाणाग्र्यजपाङ्गरेचकप्रधानयोगं गुणयन्निवातनोत् ॥ 15 ॥

सरस्वतीमच्चतुरास्यभासुरे स्वभ्रू(भ्रू) भवेऽस्मन्सरतिर्वसाम्यहम् ।
इतीव मारः सततं विराजते सहेत को वा सहजे समुन्नतिम् ॥16 ॥

महामतिं माणवकं च तद्वचः कृताधिवासं सहशारदं विधिम् ।
विदुः परं ब्रह्मसदागमं ब्रुवद्विमत्स्यरूपं नयनद्वयं विभोः ॥17 ॥

कपोलराजन्नवरोमवल्लरीविवेष्टितं याति तदा तदाननम् ।
समानतां तेन यदा बहिर्गलत्कलङ्करेखावृतमिन्दुमण्डलम् ॥18 ॥

गलान्तपीतप्र(ते प्र)सवासवैः पुनस्तदीयलोभाच्चलितालिभिर्युतम् ।
शरत्सरोजातमिवास्य भासते मुखं परीतं नवगण्डरोमभिः ॥ 19 ॥

विलम्बिते श्मश्रुमहःपरम्परा द्वितय्ययश्यृङ्कलमध्यसीमनि ।
तदानने शब्द(छद्म)सुवर्णभाजने विराजते विस्तृतशास्त्रशेवधिः ॥ 20 ॥

करीश्वराणां धरणीसमागमे भवेदुपादानमसंशयं भ्रुवौ ।
अमुष्य नो चेत्परथा कथं क्षितौ भवेदयं शामलिमा मनोहरः ॥ 21 ॥

अमुश्चदेणाङ्कविभावरीशितुर्दलेन कृत्वाऽस्य ललाटमण्डलम् । सरोजभूस्तस्य
कलङ्करेखिकां चकार चिल्लालतिकामपि प्रभुः(भोः) ॥ 22 ॥

नवाकृतेरस्य ललाटतामसीविटार्धबिम्बाग्रलसत्सुधारसम् ।
उदग्रनासाभ्र(सा भ्र)ममार्गनिर्गतं बिभर्ति नो चेदमृतं कुतोऽधरे ॥23॥

रजोगुणस्तस्य मनोऽतिनिर्मलं प्रवेष्टुकामोऽप्यपटुस्तपोबलात् ।
दुराशया हन्त चिरं निवर्तते दृशोर्युगल्यामधरेऽतिभासुरे ॥ 24 ॥

मनोहरे तन्मुखगर्भमन्दिरे चिरं रसज्ञानिभतूलिकाञ्चिते ।
वचोऽधिदेव्याः शयनक्रियाजुषो रदावलिं हारलतेति मन्महे ॥ 25 ॥

सरन्ध्रकर्णद्वयमान्ध्रदेशिकाः पयोधिकन्यामनुबीजरेखिके ।
सुवेषवेदप्रणवौ तु सञ्जगुः सुमेधसोऽस्य द्रविडावनीसुराः ॥ 26 ॥

अनङ्गकुम्भीशितुरेतदाननप्रभासुधोदन्वति खेलतश्चिरम् ।
सहैव वध्वा सहसा समुद्यतौ कराविवैते लसतोऽसिते भ्रुवौ ॥ 27 ॥

अमुष्य शुद्धं हृदयं पयोधिजामनोहरान्तः पुरमेव मन्महे ।
उरः कवाटं स्थनकीलकीलितं प्रयाति यद्रोमलताभशृङ्खलम् ॥ 28 ॥

तदीयनासानिटिलद्युतिच्छलद्युसिन्धु सिन्धुप्रभुसङ्गमस्थले ।
स्फुरन्महावर्तविभूषितान्तरे विभिन्नवेले इव चिल्लवल्लिके ॥ 29 ॥

तदानने कान्तिपयःपयोनिधौ निमज्जनोन्मज्जनिकेलिकारिणा ।
सुमेषुणा नूनमिमौ समुद्यतौ भुजौ भ्रुवो रूपभृतौ व्यराजताम् ॥30 ॥

अन्तकल्याणगुणैकमन्दिरं हरिं जगद्व्याप्ततनुं हृदन्तरे ।
निधातुकामस्य भुजान्तरं क्रमादमुष्य विस्तारमपारमभ्यगात् ॥ 31 ॥

मनो रमेशास्पदमस्य मञ्जुलं विहर्तुमम्भोरुहसायकेऽञ्चति ।
उरो व्यलासीत्फलको(के)दरोन्नते फलै(भटै)स्तदीयैर्बहिरर्पिते इव ॥ 32 ॥

मृणालवल्लीं कथयन्ति कन्धरां मुखारविन्दस्य विकस्वरश्रियः ।
परे तु नालं मृदुलं गलं जगुर्मुखाभिधा(भा)भृन्मुकुरस्य बन्धुरम् ॥ 33 ॥

उपेयुषो जागरदायिनो हरेः हृदम्बुजादक्षि ततो हृदम्बुजम्।
अमुष्य कण्ठस्थिततैजसात्मनो गृहाणि रेखात्रितयं गलान्तरे ॥ 34 ॥

सदैव दाहो नह(हन)नं कपीश्वरैरगस्त्यपानं मथनं महीभृता ।
इतीव सन्त्यज्य समुद्रमादरादमुष्य कम्बुर्गलतामवाप्तवान् ॥ 35 ॥

करौ कृतौ चेन्नवचूतपल्लवैः कथं सहेते सतताम्बुसङ्गतिम् ।
सदोद्यतस्यास्य सुकर्मदानयोरितीव वेधाः कमले करौ व्यधात् ॥ 36 ॥

अमुष्य लोकत्रयरक्षणक्रियानिबोधनायेह नृणां तनूदरे ।
महामहिम्नोऽस्य वलित्रयच्छलात् कृता विधात्रा किमु चिह्नरेखिका ॥ 37 ॥

पादौ(पदे)कृतौ(ते) चेत्कठिनौ(ने) मया पदा व्रजेदयं तन्न सहे नवाकृतेः ।
चिरेण यानेन चरे(व्रजे)द्वसुन्धरामितीव वेधा मृदुलौ(ले) व्यधादिमौ(मे)॥38॥

ऋणाद्दषीणामथ मुक्तिभाजनं मुमुक्षुमग्र्यं(ग्र्यः) सुधियामृणद्वयात् ।
तदग्रजो वीक्ष्य विवाहमङ्गलं विधातुमैच्छद्गुरुराजनामवान्(भाक्) ॥ 39 ॥

तदाग्रहारे महनीयवैभवे निजाग्रहारस्य समीपवर्तिनि ।
ललास काचित्स्वकुल(त्सगुण)स्य सद्गुणैः समेऽन्ववाये जनिताग्र्यकन्यका ॥ 40 ॥

समुद्रपत्नी भवितेति सादरं प्रसाद्य वाणीमसृजत्पितेति वा ।
सरोवरो नाभिरिवेति वा पुनः सरस्वतीत्येव जुहाव तां जनः ॥ 41 ॥

विवेकनैपुण्यविनीतिदाक्षिणीपतीशभावप्रमुखा निजा गुणाः ।
सुजातमात्रा अपि शोभनाकृतेः समेतरास्ते सफला इवासते ॥ 42 ॥

पदे पदे पल्लवकान्तिसम्पदां निगूढगुल्फौ(ल्फे) नखराः प्रभाकराः ।
निरस्तकूर्माकृतिनी च जानुनी करौ तदूरू करिणो मनोहरौ॥ 43 ॥

घनं तदीयं जघनं यथोचितं कृशं वलग्नं तु कुशेशये शयौ ।
नखानि रत्नानि बिसानुजौ भुजौ गभीरनाभेर्गह(म)नं विमोहनम् ॥ 44 ॥

गलोऽतुलोऽस्याः फलके च तालुनी मुखं तदीयं शशिनाऽऽसनोन्मुखम् ।
रदाश्च गुन्दान्यधरं(रः) सुधोदरं(रः) समुन्नता गन्धफलीव नासिका ॥ 45 ॥

शिशोरमुष्यस्तिलकस्य केलिनीसखस्य डोलेव ललाटपट्टिका ।
चतुष्कपर्दायसशृङ्खलाश्रिता ललन्तिकारत्नगुलिच्छराजिता ॥ 46 ॥

तामुद्विवक्षुः सुरभौ समागते वटुव्रतानां च चतुष्टयं मुदा ।
विधाय भाष्यं लिखति स्म वेङ्कटो विकल्पितं सिन्धुनदीनिमज्जनम् ॥ 47 ॥

सगोपिकाम्बिकाग्रजः सुहृज्जनैस्समन्वितः ।
उपाविशत्सुपूजितो(स पूजिते) मुदैव कन्यकापदम् ॥ 48 ॥

श्रीमत्कश्यपवंशवार्धिशशिनः षड्दर्शनीवल्लभ
श्रीलक्ष्मीनरसिंहवित्तविदुषः श्रीवेङ्कटाम्बामणौ ।
जातेनार्यदयासुधामयगिरा नारायणेनोदिते ।
काव्ये चारुणि राघवेन्द्रविजये सर्गश्चतुर्थोऽभवत् ॥ 49 ॥

॥ इति कविकुलतिलकेन श्रीनारायणाचार्येण विरचिते श्रीराघवेन्द्रविजये चतुर्थः सर्गः समाप्तः ॥

॥ अथ पञ्चमः सर्गः ॥

अथ विवाहसमुत्सुककन्यकागुणमणिपि(णी पि)तरौ निजमन्दिरात् ।
अगमतामभिवीक्षितुमादराद्वरमुपागतमात्मपुरोदरम् ॥ 1 ॥

द्रुतमुपेत्य वरं पितरौ चिरं(चिरान्मु) मुहुरवेक्ष्य मुदं समवापतुः ।
पदयुगप्रणतस्य पटी(यवी)यसोऽस्य चतुरस्य समाशिषमूचतुः ॥ 2 ॥

समसमाः परिषस्वजिरे मुदाऽधिकसमान् पृथुकाः प्रणमन्ति च ।
बहुवयोभरिता बहुलाशिषं जगरि(दि)रे विविधेष्वपि बन्धुषु ॥ 3 ॥

निजगृहोपमनैजनिकेतनं जितविशालपुरं निजसम्पदा ।
अनयतां विनयावनतं वरं ससुहृदं सुहृदा सह दम्पती ॥ 4 ॥

बहुविधं परमान्नरसायनं वरनरोऽभ्यवहृत्य तदाहृतम् ।
निबिडपट्टवितानकशीतलेऽप्यहह तुष्टुवुरातपभोजनम् ॥ 5 ॥

अभिदिदृक्षुजने वरमादरादुपगते भवनं तदनुज्ञया ।
कृतपरस्परसङ्कथनो जनः सुखमुवास निशामिह वेश्मनि ॥ 6 ॥

त्रिदिव(दश)देवदिशाधरकन्दरे समुदिते नलिनीपरिणेतरि ।
त्रिपदया सवितारमृचा वरं परिणमन्त(णुवन्त)मुपासत त(स)ज्जनाः ॥ 7 ॥

वसनवाहनकुङ्कुमचन्दनैर्विविधरम्यरसैरभिः(परि)पूज्य तम् ।
त्वरितमारभताभ्युदयोत्सवं द्विजवरैः पितरौ सह सद्मनि ॥ 8 ॥

समस्त(ग्र)वस्तूनि नवग्रहेभ्योऽप्यनुग्रहार्थं निरवग्रहार्थम् ।
कुतूहलात्तौ कुलदेवतायै समर्पयामासतुरादरेण ॥ 9 ॥

विरचय्य तु दीक्षितः प्रयाजनं तनुते हन्त यथा प्रधानयागम् ।
अतनोत्किल कन्यकाप्रदानं मधुपर्कैरभिपूज्य तज्जनस्तम् ॥ 10 ॥

वरमुखेन्दुविलोकनसङ्कुचल्लपनपुल्लसरोरुहकन्यकाम् ।
आयमपश्यदियं च वराननद्विजसखं हसितोत्पललोचना ॥ 11 ॥

आगत्यद्रुतमबला प्रहर्षणी काप्यालोक्यागमनमनङ्गसायकाङ्गी ।
नारीणामुचिततराङ्गरागपुष्पैरानर्च स्मितलपनाऽति(ना ति)रोहिताऽऽ(ता)सु॥

इन्दुवदना कलितमन्दगम(हस)नानां कुन्दरदना हसितहंसगमनानाम् ।
कन्दुकसमाकृतिपयोधरयुगानां कन्तुनिजजङ्गमजयध्वजलतानाम् ॥13 ॥

जितनीलकण्ठशुकमञ्जुभाषिणी परपुष्टिमद्युवतिगीतिगीतितः ।
सदनप्रियालकुसुमालयो वधूवर वीक्षणागतसुरार्पिता इव ॥ 14 ॥

प्रमिताक्षरामृचमनूद्य सुहृत्समुपाहृतान्यभिनवानि मुहुः ।
विविधां पुरोहितजनावनयोर्वसनानि संसदि समार्पयताम् ॥ 15 ॥

मथनसंस्कृतिसन्ततसम्भमत्सितगुराजत(रूज्वल)दीपकभाजनम् ।
भ्रमयतः स्म वधूवरसम्मुखं(खे) द्रुतविलम्बितमेत्य वराङ्गने ॥ 16 ॥

नानाविद्याशालिनी वृद्धिभाजां भूदेवानां भूषणै राजमाना ।
वेदानुच्चैरुच्चरन्ती किरन्ती दम्पत्योरित्याशिषः संसदूचे ॥ 17 ॥

बालावेतावाप्नुतां दीर्घमायुर्नित्यां प्रीतिं चाष्टपुत्रान् गुणाढ्यान् ।
शस्तं वित्तं सन्ततिं शोभमानां सौख्यं धन्यौ धान्यभूगोसमृद्धिम् ॥ 18 ॥

इन्द्राणिबलरिपुवैरिणीव वाणी लोकेशे कलशपयोधिकन्यकेव ।
गोविन्दे गरलगले गिरीन्द्रकन्या कन्या स्याद्दयितमनःप्रहर्षिणीयम् ॥ 19 ॥

नत्वा हरिं गरुमनन्तरमार्यनारी सेवारता वसितवारिजलोचनाभिः ।
दुष्टौ वसन्ततिलकाविव तावभातां तत्रान्तरे सुकुतुकं सुमनःपरीतौ ॥ 20 ॥

नियुज्य वंशस्थनितम्बिनीर्वधूपिता तदी(वरी)यार्यजनार्चनाकृते ।
वधूवरौ वारिजलोचनावुभौ परस्परं भोजयितुं प्रचक्रमे ॥ 21 ॥

भूदेवान् भोजयित्वा तदनु तदुचितैरम्बरैर्दक्षिणाभिः
ताम्बूलैस्तोषयित्वा विरचितनियमस्त्रीण्यहान्येवमेषः ।
विद्वत्सङ्घैर्नि(सङ्घम्नि) कामं विनयमुखगुणैर्नन्दयन्वेङ्कटार्यो
दीक्षां प्राप्येव यज्वा तदनु निशि मुदा शेषहोमं व्यतानीत् ॥ 22 ॥

आगच्छन् पथि वध्वा साकं सर्वैः समं निजग्रामम् ।
काननभूषु वधूनां दोहललक्ष्मीम(र)पश्यदुरुमेधाः ॥ 23 ॥

चकितहरिणशावकेक्षणस्त्रीचरणहतोऽपि पुनः पुनर्यदीयः ।
ननु हसतितरामशोकशाखी प्रकटयितुं नितरामशोकभावम् ॥ 24 ॥

कुरुबकविटपे कुशाशयाक्ष्याः कुचयुगलस्तबकेन कामलाङ्ग्याः ।
किमकृत समवायिना वसन्तस्तबककुलानि तदाकृतीनि यस्मिन् ॥ 25 ॥

बकुलतरुरवाप्य वारिजाक्ष्या मुखरससेच(व)नमुन्नतो ऽबलायाः ।
प्रतिकृतिमकृतेव पक्ष्मलाक्ष्याः प्रसवपरम्परया तदङ्गभाजा ॥ 26 ॥

कुवलयदलनीललोचनाभिस्तिलकतरुष्ववलोकितेषु नूनम् ।
प्रतिफलितविलोचनानि नो चेत्समरुचिभाञ्जि कथं सुमानि तेषाम् ॥ 27 ॥

परिहसनपराः पयोरुहाक्ष्यः सुमकपटेन हसन्तमाबबन्धुः ।
व्रतितितिभिरङ्गना नमेरुं परिहसतीति विलोक्य किं मदीयम् ॥ 28 ॥

करपरिमथ(मिल)नात्कुशेशयाक्ष्याः प्रतिविटपं विकचत् प्रसूनशाली ।
सभयमभिनिरीक्षितावकाशो व्यपगतनिद्र इवास यत्र चूतः ॥ 29 ॥

कुवलयदलनीललोचनानां तनुरुचिमीक्षितुमीक्षितोऽङ्गनाभिः ।
तिलकतरुरुदग्रसूनजालैर्दशशतलोचनतामवाप नूनम् ॥ 30 ॥

शुकपिककलकण्ठकिन्नरस्त्रीस्मयहरविस्मयगानमाय(न)ताक्ष्याः(ताङ्ग्याः) ।
सकुतुकमुपकर्ण्य सम्मदेन प्रसवकुलं प्रववर्ष किं प्रियालः ॥ 31 ॥

अशोकवृक्षाः कमलेक्षणानां मनोज्ञपादाम्बुजताडनेन ।

उल्लासमापुस्सहसा तदानीं यथैव लीलाकमलैर्युवानः ॥ 32 ॥

भुजालताभिस्तरुणीजनानां मु(दु)दान्वितानां परिरम्भणेन ।

अगद्विकासं कुरवोऽपि पश्चान्नदद् द्विरेफैः सुरवो बभूव ॥ 33 ॥

चन्द्राननानां शफरेक्षणानां कुम्भस्तनीनां कुटिलालकानाम् ।

विका(ला)सिनीनां द्युतिमाललम्बे गण्डूषशीधोर्बकुलोऽवसेकात् ॥ 34 ॥

आलोकनादायतलोचनानां मदोद्धतानां प्रकटानुरागम् ।

दधार शोभां तिलकद्रुमाणां पालिः सभृङ्गैः स्तबकैरि(स्थ)दानीम् ॥ 35 ॥

गीत्या महत्या कलकण्ठ(ण्ठि)कण्ठ्या विकासमाधत्त तदा प्रियालः ।

तन्मञ्जरी ष(रिष)ट् चरणालिगीत्याऽवि(णाधि गीत्य वि)योगिनी चित्रमिदं विषादम्॥

पद्माननानां वदनानिलेन श्रियं विवव्रे खलु सिन्धुवारः ।

बाहालतास्पर्शनतो रसालत्सदाङ्कुरैः कण्टकितो व्यलासीत् ॥ 37 ॥

वाणी(वार्ता)विशेषैर्वनजेक्षणानां पिकप्रियानिःस्वनलालनीयैः ।

उदङ्कुरोऽभूदथ कर्णिकारो रागाश्च यूनां हृदये तदानीम्॥ 38 ॥

मुखानुरागान्महिलाजनानां चाम्पेयशाखी नवपल्लवौघैः ।

समुत्थितैस्तत् क्षणजातशोभैस्तदानुरागी समभूद्विचित्रम् ॥ 39 ॥

यासां न मेरुः कुचगौरवेण तुलायितो नाजनि हासपात्रम् ।
नकारयुक् तत्पदवाच्यभूरुड् जहास हासात्कुसुमैश्च तासाम् ॥ 40 ॥

षडङ्घ्रिसङ्घारवकैतवेन गायन्मुदा माधवकीर्तिमुच्चैः ।
द्विजप्रवेकैर्व्यरुचत् प्रवी(परी)तः शुको यथा तत्र हि खिंशुकद्रुः ॥ 41 ॥

किंशुकः कुसुममालया वने पुल्लया किमु(च नि)तरां विदिद्युते ।
दानवारिमसुरान्त्रमालया मण्डितं खलु विडम्बयन्निव ॥ 42 ॥

स इत्थमालोक्य वनं गतानां विलासिनीनां विहृतिप्रभेदान् ।
उपेन्द्रवज्रायितकायसारो गृहं प्रविश्याब्दगणान्मुमोद ॥ 43 ॥

श्रीमत्कश्यपवंशवार्धिशशिनः षड्दर्शनीवल्लभ
श्रीलक्ष्मीनरसिंहवित्तविदुषः श्रीवेङ्कटाम्बामणौ ।
जातेनार्यदयासुधामयगिरा नारायणेनोदिते ।
काव्ये चारुणि राघवेन्द्रविजये सर्गोऽभवत्पञ्चमः ॥ 44 ॥

॥ इति कविकुलतिलकेन श्रीनारायणाचार्येण विरचिते श्रीराघवेन्द्रविजये पञ्चमः सर्गः समाप्तः ॥

॥ अथ षष्ठः सर्गः ॥

वध्वा साकं तत्र तुण्डीरदेशे वासं कृत्वा वेङ्कटार्यो महात्मा(विशिष्य) ।
वंशाचार्यं श्रीसुधीन्द्रं दिदृक्षुः चारुप्रज्ञः प्राविशच्चोलदेशम् ॥ 1 ॥

मन्दं मन्दं मारुतस्पर्शमात्रात् निर्मर्यादं यत्र निष्यन्दमानैः ।
माकन्दानां मार्गभूमध्यगानां पृथ्वीचैत्रेष्वात्तपङ्का मरन्दैः ॥ 2 ॥

सह्यक्ष्माभृन्नन्दिनीतीरदेशे भूयो भूयो भूसुपर्वाग्रहाराः ।
ग्रामे ग्रामे तद्गृहाणां सहस्रं गेहे गेहे पण्डिता एव सर्वे ॥ 3 ॥

ग्रामे ग्रामेऽध्यापका जातमात्रा गेहे गेहे सर्वशास्त्रागमानाम् ।
सायंप्रातर्होमधूमातिनीलं रूपोपेतं यत्र निरूपमभ्रम् ॥ 4 ॥

नित्यं यस्मिन्नुर्वरैवाखिला भूः सालाः पूर्णा एव सर्वे फलौघैः ।
पृथ्वीदेवा दीक्षिता एव सर्वे सह्यक्ष्माभृन्नन्दिनीसन्निधानात् ॥ 5 ॥

देशे तस्मिन् भूमिभूषायमाणे कुर्वन्वासं कुम्भघोणे सुधीन्द्रम् ।
दृष्ट्वा नित्यं मानितस्तेन विद्याभ्यासोद्युक्तो वेङ्कटार्यो बभूव (विशिष्य) ॥ 6 ॥

शाब्दं भाष्यं जायदेवीं च टीकां भाट्टं तन्त्रं भामतीं गौरवं च ।
व्यासार्योक्तां चन्द्रिकां वेङ्कटार्यो युग्यद्वेदं तत्तदभ्यस्यति स्म ॥ 7 ॥

प्रातःस्नात्वा साधु वेदान्तभाष्यं शाब्दं पश्चात्तर्कशास्त्रं ततस्सः ।
पूर्वं तन्त्रं वा(चा) वदन्वेङ्कटार्यो तुर्ये यामे कांश्चिदब्दाननैषीत्॥8॥

द्रष्टुं कृष्णं दक्षिणद्वारकेशं प्राप्तस्साकं वेङ्कटो देशिकेन ।
मायावादिव्रातमध्ये निषण्णं कञ्चिद् भिक्षुं दृष्टवान् वावदूकम् ॥ 9 ॥

ब्रह्माभिन्नो जीवसङ्घः कुतस्त्वं ब्रूहीत्युक्ते केनचित्तद्बुधेन ।
मिथ्या यस्माद्विश्वमित्युक्तमात्रे किञ्चातोऽस्मिन्नात्र मानं त्वयोक्तम् ॥ 10 ॥

शास्त्रे नोक्तो न श्रुतः केनचिद्वा यः किञ्चातःशब्द उक्तस्त्वयेति ।
उक्ते तेन प्रावच(द)द्वेङ्कटार्यो व्यक्तं यस्त्वं नाशृणोः शाब्दभाष्यम् ॥ 11 ॥

श्रुत्वा कोपात्तस्य शिष्योऽथ कश्चिद्भाष्यं क्व त्वं क्वेदृशस्तेऽभिमानः ।
पृष्टश्चेत्तां प्रक्रियां किं ब्रवीषीत्युक्तस्तेनानू(नु)क्तवानेवमेषः ॥ 12 ॥

दण्डेनान्यै(न्य)स्तातडितः कुण्डलीव स्था (प्सा)धातोर्यङ् लुगन्तस्य रूपम् ।
शत्रन्तस्येत्यर्धवाक्ये स तास्थ(पाप्स)त्तस्येत्युक्त्वा वादिनं पृच्छति स्म ॥ 13 ॥

एतद्धातोः किं यङञ्चतस्य रूपं ब्रूहीत्युक्ते चिन्तयन्नर्धयामे ।
तत्रत्यानां देशिको मायिभिक्षुस्तूष्णीमासीदुत्तरेऽभासमाने ॥14॥

दृष्ट्वा सर्वं देशिकः श्रीसुधीन्द्रः प्रागज्ञातं कौशलं शाब्दभाष्ये ।
प्राचीनाख्यां तां महाभाष्यपूर्वां प्रादादस्मैपश्यतां पण्डितानाम् ॥ 15 ॥

तञ्जापुर्यामन्यदा शुल्बसूत्रं व्याख्यातारं वावदूकं जयन्तम् ।
राज्ञो विद्वान्यज्ञनारायणेज्याशिलोत्तंसस्तं ननन्दातिमात्रम् ॥16॥

कालेऽन्य(ना)स्मिन् काकतालीयशब्दे जेतारं तं यायजून्कवीन्द्रान् ।
तस्यां पुर्यां तस्तमुद्राङ्कने च प्रौढं मेने यज्ञनारायणस्तम् ॥ 17 ॥

विद्योद्योगाद्वा(द्वत्स)रान् यापयन्तं(न्स) प्राप्तौनत्यं पातकं निर्धनत्वम् ।
अत्यासन्नश्रीनिदानेन्दिरेशध्यानोपायं(यो) बुद्धिवार्धिं(धिः) सिषेवे ॥ 18 ॥

अब्दस्यैकं पश्य(वस्य)तो नास्य नव्यं स्थूलं वस्त्रं सन्ततं चाल्पमूल्यम् ।
नव्यं वस्त्रं नैव सूक्ष्मं कदापि क्षौमे तस्मिन् का कथाऽकिञ्चनस्य ॥ 19 ॥

तैलाभ्यङ्गं वत्सरस्यैकवारं नैतस्यास्ति प्राज्यमाज्यं कथं स्यात् ।
अग्निष्टोमे नाधिकारी कथं स्यात् ज्योतिष्टोमेज्यान्तसंस्थाधिकारी ॥ 20 ॥

काले काले लभ्यते नास्य भक्तं लब्धं चेत्तद्भुज्यते हन्त भूमौ ।
पत्राभावादेकदा नार्थितेऽपि क्षुद्बाधायाः शान्तिमेवालभिष्ट ॥ 21 ॥

छिन्ने वस्त्रे भिन्नपानीयपात्रे जीर्णस्थल्यां दस्युभिर्नीयमाने ।
प्रागाकृष्टं भाविकौपीनमस्य छागे यागे प्रागिवाभूत् प्रयाजः ॥ 22 ॥

विष्णोरेको वासरो वर्धमानेऽलोके क्लृप्तः पञ्चषास्तस्य गेहे ।
इष्टौ पञ्चैर्वोदितास्ते प्रयाजाश्चातुर्मास्येष्वेधमाना नवासन् ॥ 23 ॥

पश्चाल्लब्धा यादृशी श्रिस्तदीयैः तस्याः साम्यं लभ्यते चेत्कयाचित् ।
अप्येतस्यासम्पदो नोपमानं लभ्यं लोके सम्यगालोचितेऽपि॥ 24 ॥

एवं चेदप्यादराद् भोक्तृचिह्नं सन्धार्यायं शास्त्रमुख्यादजस्रम् ।
हर्षं प्राप्ता ह्यात्मधर्मानुरूपा पत्याकारस्पर्शनालापजातम् ॥ 25 ॥

दृष्टस्वप्नः श्रीसुधीन्द्रोऽथ विद्यासाम्राज्यार्हं तं पयोधिं गुणौघैः ।
ज्ञात्वा विद्यासम्प्रदायं स गोप्तुं पारिव्राज्यं प्रार्थयामास धीरम् ॥ 26 ॥

क्वाहं न्यासः कुत्र वा वेदविद्यासाम्राज्यं ते क्वापि विद्याहमार्य ।
पारं सिन्धोर्भारमूढ्वा विवेकी गन्तुं यत्नं को जनस्सन्तनोति ॥ 27 ॥

इत्युक्तस्तं प्राह नावो हि बह्व्यः शान्तिर्दान्तिर्धीरतोदारता च ।
केतुस्तासां मत् प्रसादो गरीयान् विघ्नन्ते किं दुर्घटं सिन्धुयाने ॥ 28 ॥

एकान्ते तैर्बोधितः प्रत्यवादीत् बाला भार्या बालको नोपनीतः ।
बालश्चाहं नाश्रमे मेऽस्ति वाञ्छानिर्बन्धश्चेन्निर्गमिष्यामि नूनम् ॥ 29 ॥

श्रेयोऽतीते कीदृशोऽत्रानुरागः का वा भार्या जानतो नन्दनः कः ।
स्त्रीसम्पर्को दुःखदाय्येव नूनं दृष्टान्तोऽस्मिन्वालिधर्मात्मजाद्याः ॥ 30 ॥

अक्ष्णाकाणं कर्णपर्यन्तनेत्रं लोभागारं सन्ततौदार्यभाजम् ।
सन्ध्योपासावर्जितं यायजूकं दुष्टाचारं साधुकर्माचरन्तम् ॥ 31 ॥

क्रूरं शान्तं रागशीलं विरक्तं मत्तं मुग्धं वृद्धिमन्तं युवानम् ।
दुष्टं साधुं दुर्विनीतं विनीतं लक्ष्मातीतं लक्षणौघैरुपेतम् ॥ 32 ॥

ओङ्काराङ्गं साङ्गसर्वागमज्ञं वैरागारं वर्धितस्निग्धभावम् ।
अज्ञोत्तंसं ज्ञानिनामग्रगण्यं व्यक्ताकूतं लब्धगम्भीरभावम् ॥ 33 ॥

गत्वाऽगम्यं पूजयित्वाप्यपूज्यं सोढ्वा मानं तेन चादाय किञ्चित् ।
नालंबुद्धिर्दीयमानेऽपि तासां जातात्मानं क्लेशयित्वापि नूनम् ॥ 34 ॥

वेदव्याख्यासम्पदो नैव युक्ता व्यासङ्गे ते मज्जतो गेहजाते ।
तस्मादाशां मुञ्च तस्यां तरुण्यां शीघ्रं कुर्या बालमङ्गोपनीतम् ॥ 35 ॥

श्रुत्वाऽशृण्वन्नेवमुक्तं गुरूणां गत्वाऽयासीदेष चिन्तां दुरन्ताम् ।
निर्यायादित्येष निश्चित्य तावन्मर्त्यैराप्तै रक्षति स्मैनमेषः ॥ 36 ॥

स्थास्यामश्चेल्लभ्यते संयमित्वं गच्छामश्चेत्तेऽधुना मां शपेरन् ।
स्थातुं शक्यं नैव गन्तुं च शक्यं कुर्मः किं वेत्यात्मनाऽध्यायदित्थम् ॥ 37 ॥

कर्णाकर्णि प्राप्य हृत्कर्णशल्यं कान्तोदन्तं सा सरस्वत्युदग्रैः ।
अश्रुव्यूहैः प्रोक्षतीवात्महव्यं पूतं दातुं तद्वियोगानलाय ॥ 38 ॥

तस्यां रात्र्यामन्त्ययामार्धभागे काञ्चिद्देवीं काञ्चिकाऽऽलक्ष्यनीवीम् ।
शय्योपान्ते शारदाम्भोजनेत्रामध्यासीनां विस्मितः पश्यति स्म ॥ 39 ॥

कैषा योषा काञ्चनानर्घ्यभूषा दोषाधीशानानना चारुवेषा ।
दोषातीता सान्द्रधम्मिल्लदोषा भाषादेवी सर्वसाक्षान्मनीषा ॥ 40 ॥

यद्वा नारी किन्नरी वोरगी वा देवस्त्री वा हन्त या काचिदस्तु ।
कस्मादेषाऽभ्यागता मत्समीपं प्रोवाचैषा चिन्तयन्तं तमित्थम् ॥ 41 ॥

कानीनोऽसौ कन्यकाभावमादाद्भोग्याया मे सन्ततं पण्डितानाम् ।
तस्माज्जाताऽऽनन्दतीर्थप्रियाऽहं विद्यालक्ष्मी विद्धि मां विद्वदाद्य॥ 42 ॥

बालामेनामेधयामास मध्वो भाष्यक्षीराद् व्यासवाक्कामधेनोः ।
अक्षोभ्यश्रीपादशिष्याग्रगण्यैः प्रौढोत्तंस्तैः प्रापितं यौवनं मे ॥ 43 ॥

उर्वी सर्वा येन राजन्वतीत्वं राज्ञा हन्त प्राप यत्पादभाजा ।
तेषां व्यासाचार्यराजेश्वराणां सङ्गृह्याहं पाणिमद्धासमिद्धा ॥ 44 ॥

अकल्पं मेऽकल्पयज्जीवनेच्छोर्वासं वल्ल्यास्तर्कनाट्योत्सुकायाः ।
सौधायान्न्यायामृताद् वृद्धिमत्यास्तात्पर्याद्या चन्द्रिकाख्या स तस्याम् ॥45॥

विख्यातो यः श्रीविजयीन्द्रव्रतीन्द्रस्सख्या लब्ध्वा साधुकीर्तिं मयोर्व्याम् ।
व्याख्याव्याजादालवालं व्यतानित्तस्यावल्ल्या न्यायपूर्वामृतस्य ॥ 46 ॥

चित्रैर्वर्णैः शोभितं श्लाघितार्थं व्याप्तं देशे क्षौमवासोऽतिनूत्नम् ।
प्रायच्छन्मे कण्टकोद्धारदम्भादाचन्द्रार्कस्थायिचारुप्रभावः ॥ 47 ॥

भूषापेटीं तत्वमाणिक्यपेट्यामुक्ताभूषां न्यायमुक्तास्रजा मे ।
यद्यत् क्लृप्तं भूषणत्वेन वध्वास्तत्तद् ग्रन्थैरातनिष्टातुलश्रीः ॥ 48 ॥

वादे नित्यं वैरिविद्वज्जयश्री राजस्थाने प्रापिता मां तयेति ।
व्याख्याव्याजात्तर्कनृत्तस्य मह्यं रङ्गस्थानं निर्ममे श्रीसुधीन्द्रः ॥ 49 ॥

व्यासेनोक्तं व्याकरोद्यद् द्वितीयस्कन्धं प्रायो दुर्गमैकादशं च ।
मौलेरग्रे मौक्तिकं तन्ममासीन्नर्मारामं नाटकं चित्रगद्यम् ॥ 50 ॥

सर्वं व्यर्थं भाति मे जीवनाड्याश्छिन्ने मूले चन्द्रिकासौधवल्ल्याः।
व्याख्यानात्त्वं माऽकरो रूढमूलां धर्मी नो चेद्धर्मचिन्ता क्व दृष्टा ॥ 51 ॥

जानीहि त्वं वेङ्कटार्य त्वदार्ये वासो यन्मे वत्सरद्वन्द्वमेव ।
तद्व्याख्याने लब्धवर्णो न चास्ते विद्वत्सङ्घे नैव भावी त्वदन्यः ॥ 52 ॥

श्रीरामार्चा पूज्यते येन तस्मिन् वासं यन्मेऽकल्पयद् व्यासदेवः ।
कर्मदीन्द्रैरेव पूजापि क्लृप्ता तस्मात्साहं तेषु नित्यं वसामि ॥ 53 ॥

तस्मादङ्गीकृत्य कर्मन्दिभावं राजा विद्याराज्यलक्ष्म्याभव त्वम् ।
नो चेल्लुम्पेन्नित्यवाचां विचारैः साकं लोके वैष्णवः सम्प्रदायः ॥ 54 ॥

उत्सूत्रत्वं केवलंनाद्यपक्षे न्यायौघानां किं तु तत्पुस्तकानाम् ।
रक्षाभावाद्भक्षणान्मूषिकाणां मायावादिब्रह्मवन्निर्गुणानाम् ॥ 55 ॥

आद्ये तन्त्रे प्रकियायां विचारस्तत्रैव स्यात्कर्मांणां निर्णयोऽपि ।
किञ्चात्रैव न्यायपूर्वां सुधाख्यां भाष्यारम्भं शाब्दिका एव कुर्युः ॥ 56 ॥

वक्री(वक्ता)विष्णुरुत्तमत्वं कथा या(कथाया) भूपालानां भाति विद्वत्सभायाम्।
शक्तेर्भानोः शक्तिपाणेर्गणेशः शक्रादीनां दूर्जटेर्वा तदा स्यात्॥ 57॥

छात्रागारं शश्वदेकप्रकारं वेदोद् घोषैर्वैदिकानामुदारम् ।
गोमायूनां जल्पकानामजस्रं कारागारं सर्वदेशे तदानीम् ॥ 58 ॥

बृन्दानीव क्ष्माधराणां तदानीं हेत्या जिष्णोश्छिन्नपत्राणि कीटैः ।
वेदन्तानां पुस्तकान्यार्यलोके पर्णोज्झानि स्युर्महापाठकानाम् ॥ 59 ॥

आचार्याणां कर्मठानां मठानां वेद्यां विद्यां त(द्यात्त)त्वमिथ्यात्ववादः ।
मर्त्याभावाद्वासना वाशितानां तत्रत्यानामण्डजानां तदानीम् ॥ 60 ॥

देवागारं देशिकानां प्रदीप ज्वालामालादीप्यमानं तदा तु ।
सूर्यालोकं संश्रितोलूकलोकं सूर्यालोके नोज्झितं नो लभेत ॥61

हन्तेदानीं देवताया गुरूणामार्चागारं गुग्गुलुव्यूहधूमैः ।
दीपैर्दीप्तैर्दीप्यमानं तदानीं नित्यासक्तालातभूतास्यदीपैः ॥ 62 ॥

उल्लोचानामुन्नतानां प्रकीर्णैर्धूलीवृन्दैर्धूसरा केतकानाम् ।
वेदी स्यात्तद्देवतामन्दिराणां रथ्यादूलीधूम्रवर्णा तदानीम् ॥ 63 ॥

नेदानीमेतादृशः सम्प्रमोदः पारिव्राज्यं यादृशः प्राप्यते चेत् ।
सम्प्राप्ता त्वां न त्यजामि क्षणं वा स्वप्ने वाऽहं न स्मराम्यन्यभिक्षोः ॥ 64 ॥

विध्यायत्तं ते यतित्वं न शक्यं त्यक्तुं प्राप्तं त्वद्वशत्वं ममापि ।
इत्युक्त्वा सा मन्त्रमस्योपदिश्य स्वीयं देवी पश्यतोऽन्तर्दधेऽद्धा ॥ 65 ॥

भूयो भूयो भोदितस्साधकैस्तैः पारिव्राज्यं बाधकैरन्यथात्वे ।
स्मारं स्मारं देवतोक्तं च विद्वानुद्युङ्क्ते स्म स्वात्मजस्योपनीतौ ॥ 66 ॥

सोमादिभ्यो देवताभ्यः प्रदानं पुत्रस्यैतन्मुख्यमेवंविधस्य ।
लोके गौणं नूनमित्थं वदन्तं दृष्ट्वा को वा नाश्रु सर्वो मुमोच ॥ 67 ॥

संन्यासश्चेद्दीयतेऽत्रैव मोहाद्धार्या कुर्यात्साहसं तस्य नूनम् ।
इत्यालोच्य श्रीसुधीन्द्रोऽथ योगी साकं यायात्तेन तञ्जापुरीं सः ॥ 68 ॥

आशापाशे वैरजा होमसंस्था संस्था के सत्येष निघ्नंस्तमांसि ।
स्नातस्सिन्धोरुद्गतो दीधितीनां धामेवायं भाति रक्तांशुकश्रीः ॥ 69 ॥

लग्ने लग्नगुणे निलिम्पगुरुणा दृष्टे विमृष्टे द्विजैः ।
एनं सम्मदभागधीहि भगवो ब्रह्मेत्युदीर्य स्थितम् ।
आलोक्योपदिदेश देशिकवरस्तस्मै स तारं पुरा
स्वप्नेऽस्वप्नदुरापवैभवनिधिर्लब्धां ददौ चाभिदाम् ॥ 70 ॥

तस्य नाम स ददे सदाशिषा राजराज इव राजितः श्रिया ।
रामभद्र इव भद्रभाजनं तत्कृपेव जगतां हिते रतः ॥ 71 ॥

श्रीसुरेन्द्रवदयं तपस्यया श्रीविजयीन्द्र इव कीर्तिसम्पदा ।
विश्रुतोऽहमिव वादसङ्गरे राघवेन्द्रयतिराट् समेधताम् ॥ 72 ॥

मन्त्रैः पूतैर्वारिजाद्यैः प्रसूनैर्मुक्तामुख्यै रत्नजालैरुपेतैः ।

वार्भिः शङ्खापूरितैः सोऽ भिषिच्य प्राज्ञं विद्याराज्यराजं वितेने ॥ 73 ॥

श्रीरामार्चां व्यासदेवोपलौ द्वौ शास्त्रौघानां पुस्तकं चामरे च ।
श्वेतच्छत्रं स्वर्णयानं सवाद्यं प्रादादस्मै राजचिह्नं स सर्वम् ॥ 74 ॥

आचार्ये राजमाना श्रुतिशिखरकलाराज्यलक्ष्मीः सुधीन्द्रे
मुक्त्वा तं तुङ्गभद्रातटभुवि गुरुभिर्भ्राजमानं तपोभिः ।
राजन्तं कुम्भघोणे रघुपतिचरणा सेवनासक्तचित्तं
विद्वांसं वर्धमानं गुणगणजलधिं संश्रिता राघवेन्द्रम् ॥ 75 ॥

श्रीमत्कश्यपवंशवार्धिशशिनः षड्दर्शनीवल्लभ
श्रीलक्ष्मीनरसिंहवित्तविदुषः श्रीवेङ्कटाम्बामणौ ।
जातेनार्यदयासुधामयगिरा नारायणेनोदिते ।
काव्ये चारुणि राघवेन्द्रविजये सर्गोऽद्य षष्ठोऽभवेत् ॥ 76 ॥

॥ इति कविकुलतिलकेन श्रीनारायणाचार्येण विरचिते श्रीराघवेन्द्रविजये षष्ठः सर्गः समाप्तः ॥

॥ अथ सप्तमः सर्गः ॥

स कदाचिदादृतमना हरेः स्थलान्यखिलानि पुण्यसरसीश्च वैष्णवीः ।
अवलोकितुं यतिवरो धृतव्रतः प्रथमं सुरप्रभुदिशं प्रतस्थिवान् ॥ 1 ॥

अनमन्नमज्जनमनोविनोदनं द्युपुरीशमीशमघराशिभञ्जने ।
अगमत्ततो निगमकीतसद् व्रतः परिपूर्णदेवनगरं गुणाकरम् ॥ 2 ॥

अथ लोकमातरमवन्दतेन्दिरामनवद्यहृद्यगुणीश्श्रृङ्गमन्दिराम् ।
वदनेन कान्तिसदनेन पुष्णतीं नमतो निरस्तनमतो यतीश्वरः ॥ 3 ॥

गुरुपूर्णबोधमतसिन्धुचन्द्रमा यतिराडुपादिशदगाधमेधसाम् ।
अथ मानपद्धतिपुरःसरं कृती निजदर्शनं निखिलसम्पदां पदम् ॥ 4 ॥

कमालालये कमलया कटाक्षितो यमिराडवाप यमराडपायदम् ।
प्रणिनं सुरर्धमहिलं कृपोर्मिलं सरलं श्रितेषु गरलं खलेऽखिले ॥ 5 ॥

स ततः प्रणम्य सततादिनिस्वनो धिषणाभिनन्दिधिषणो धुतेषणः ।
समगादगाधपयसा पयोधिना सह सङ्गमं सपदि सह्यजन्मनः ॥ 6 ॥

इह दातुमस्य यतिपुङ्गवस्य सा महनीयरत्नमथ रत्नगर्भया ।
धृतमन्तराद्युमुदितादरा भुवो विवरं विवेश विवशेव सम्भ्रमात् ॥ 7 ॥

अवगाह्य सह्यतनयासरत्वतोर्विमले चिरं व्यतिकरे व्यराजत ।
हृदि भावितो हरिरिवोदितस्तया सरिदीशदर्शनकृतानुसंमदः ॥ 8 ॥

अधिरुह्य तीरमविषह्यतेजसां निलयं कृतघविलयं कृपालयम् ।
कलयन्नुवास दलयन्तमापदं मुरहारिणं मुनिवरो हृदन्तरे ॥ 9 ॥

हृदि बद्धशुद्धिभिरुदारबुद्धिभिः प्रतिषिद्धसिद्धजनगर्वसिद्धिभिः ।
परितो वृतः परिजनैरुपेयिवान् स तु चम्पकाधिपपुरं ततः परम् ॥ 10 ॥

स ददर्श देवमनिदर्शनश्रियं हरिभक्तिदर्शनविरोधिकर्शनः ।
चिरमास्त तत्र परमास्तिकाग्रणीर्हृदि मस्तुलोलमतिवस्तु संस्तुवन् ॥ 11 ॥

न्यनवीदथैनमनवीनवाग्झरीशिरसां विकल्पवचसां निगुम्फनैः ।
परिभक्तिपूरपरिवाहमोहदैः परिणद्धभक्तजनचित्तसम्मदैः ॥ 12 ॥

हृदि बोधदुग्धरसवासनाकृते परिनिर्मिताविद पयोजतल्लजौ ।
अपवर्गमार्गपरिबोधनाय मे चरणौ तवेश किमु चिह्नपल्लवौ ॥ 13 ॥

उपरि श्रीतेन पुरतश्च नश्वरव्यवहारदूरगगिरामनारतम् ।
प्रणवद्वयेन मणिनूपुरात्म ना परिकर्मिते तव पदे पदे मुदाम् ॥ 14 ॥

युचिवारिपूररुचिरं भुजान्तरं शिशिरं तटाकमवगाह्य तावकम् ।
त्यजति श्रमं व्रजति हर्षमद्य मे भवघर्मतापमपनीय दृग्गवी ॥ 15 ॥

अरुणाधरं तरुणचन्द्रसुन्दरम् करुणाधरं वदनमीश तावकम् ।
स्मितकान्तिपूरनवचन्द्रिकाभरैर्भवशार्वरं क्षिपति भव्यचेतसाम् ॥ 16 ॥

परितः स्थितेऽपि चिकुरौघशार्वरैर्विलुठद्भिराननविधौ विभाविते ।
तिलकेन नद्धकुलकेन सादरं न हि वेत्ति बालतममत्युदारगीः ॥ 17 ॥

आलकावृतालिकमुदारमुन्नसं स्मितपुल्लगण्डतलमुल्लसन्मुखम् ।
दरवामभागनतमौलिमोहनं तव देव नैव हृदयं जहातु मे ॥ 18 ॥

इति बाष्पगद्गदतयाऽतिमन्थरं प्रमदप्रवाहकृतकान्तिकन्धरम् ।
रचितस्तुतिः कृतनतिस्समेयिवान् स तु रामसेतुमवलोकनोत्सुकः ॥ 19 ॥

अथ लोचनातिथिमसावपां निधिं निधिरर्हणीयमहसामुदारधीः ।
अकरोदपारमकरोदपाकुलं सुकरं श्रमापनयशक्तिशीकरम् ॥20 ॥

मुनिधुर्यदर्शनकुतूहलादिव प्रथमं प्रधावितमहोर्मिमुत्सुकाः ।
अनुधावितास्सरभसं यदूर्मयः पुरुतोऽभिगन्तुमलसा विचक्रुशुः ॥ 21 ॥

पुरतस्समुद्यततरङ्गहस्तया समुदीतपन्नगफणामणीगणैः ।
धृतमङ्गलार्थमणिदीपमालया यतिराडसेव्यत यदीयवेलया ॥ 22 ॥

वदने विधुं करतले सुरद्रुमं नयने सुधामधिमनः श्रियं च यः ।
निजसन्ततिं यतिवरेऽनुसन्दधन्मुदितो ननर्त स तरङ्गरिङ्खणैः ॥ 23 ॥

अपि सैकतं बहुतरङ्गसङ्कुलं तटमक्षमस्स तु किलातिलङ्घितुम् ।
अत एव भङ्गमतिनैल्यमप्यगादयशोभरेण सुयशोहरेण यः ॥ 24 ॥

हृतकल्पभूरुहतया पुनश्च भाजितकल्पकल्पतरुरोहणाय यः ।
हलसंस्कृतो लहरभिस्समन्ततः सकरीषराशिरपि सान्द्रशैवलैः ॥ 25 ॥

परिवृत्त्युपूरितजलामपां भ्रमिं स्फुरितास्फुरद्रुचिरविद्रुमां प्रगे ।
कवयो हि यत्र वरुणालये निशाकृतदीपशान्तिमभितः शशङ्किरे ॥ 26 ॥

यतिनेतृवादरणधुर्यभास्करे प्रकटीकृतेऽहिपतिना रसातलात् ।
तमसां ततिर्बहिरया(यर्धभिया)द्धियोद्गता बहिरप्युदीक्षितुमभूज्जडीकृता ॥

मुखराण्डजा मणिमरीचिमौक्तिकैः प्रकटप्रवालमुकुला यदूर्मयः ।
मरुता नतोन्नतिभृतो विरेजिरे वरुणालयोपवनशाखिका इव ॥ 28 ॥

अमुमेत्य मुख्यतममाश्रयं निजं हरिरेष मां प्रतिनिधिं त्यजेदिति।
लुठति स्म यस्सभयमूर्मिभिश्श्वसन् निजरोधसि क्षितिगवीव रोधसि ॥ 29 ॥

सरिदीशितुः प्रति सरित् कृतोदयाः पुरतोऽस्य मारपृथुका वितन्वते ।
रभसेन यस्य लहरीकशाहता भ्रमिकैतवेन लिपिलेखनक्रियाः ॥ 30 ॥

अपि शेषपूर्वकपुनस्स्मृतिस्थितावपि पूर्वपश्चिमदिशोरुदन्वति ।
न कथं भिदेति विभुना भिदाकृते कृतसेतुना लसति यः पयोऽन्ततः ॥ 31 ॥

छिदुरस्य यस्य रघुवीरसायकैर्वसुधापटस्य विवरं निषीव्यता ।
विधिना कृता नु नवतन्तुसन्ततिर्नलसेतुनाऽनवमनन्यदिच्छता ॥ 32 ॥

मरुदुल्लसल्लहरिनीविसन्ततेर्गुरुपूरनामवरुणालयच्छदेः ।
यदि याति यत्र दृढमध्यवंशतां नलसेतुरेतु भवघर्मभञ्जनः ॥ 33 ॥

सुमसौरभेण जनरञ्जनोन्मुखे तटनामके धरणिसुन्दरीमुखे ।
निदधात्युदग्रनलसेतुनासिकं मुखमात्मनश्चलितविश्वतोमुखः ॥ 34 ॥

रघुवीरदुस्तरशराग्रशोषिते यदगाधतापललसञ्चयेऽखिले ।
अतनिष्प सेतुरदसीयपृष्ठतः स्फुरदस्थिवंश इति संशयं मुहुः ॥ 35 ॥

परिशेषितं कलिबलेन यत्पदं सुकृतस्य यत्कृतभयं यदन्तरे ।
जलदुर्गमेत्य कलितापदुर्गमं विधुनोति सेतुवपुषा विरोधिनाम् ॥ 36 ॥

परिमार्ष्टुमात्मतनयाश्रुशोकजं सघृणं भुवा भुजलता प्रसारिता।
क्षितिसुन्दरी न किरतीति यज्जले नलसेतुरस्तु कृतचूर्णपद्धतिः ॥ 37 ॥

अवलोक्य सेतुमवलोक्यवैभवं कमलेशकान्तिरमलाशयस्ततः ।
परपूर्वसिन्धुपरिणीसमागमे स ममज्ज पाथसि नमज्जनावनः ॥ 38 ॥

उपसाद्य तीरमवसद्यमादिमैस्स नियम्य चित्तमनियम्य सम्पदम् ।
रघुवंशदीपमघदंशभञ्जनं सदयं विधाय हृदयं प्रवेशितम् ॥ 39 ॥

अवनीसुधाशसवनाशभूरुहो वनशैलमाप वनराशितस्ततः ।
भवनाशनं स पवनाशशायिनं नमनैरुपेतुमवने कृतादरम् ॥ 40 ॥

प्रथिते यदीयशिरसि प्रसेदिवान्सततं विधुर्यदि समग्रतेजसा ।
कलयेत को नु कथमित्यसन्मतिं स तु रम्यपर्वत इति श्रुतो यतः ॥ 41 ॥

यदुदग्रश्रृङ्गतरुसङ्घसेचने न घनाघनो न च वियन्नदी प्रभुः ।
शबराङ्गनाचतुरगीतिकाद्रवद्दृषदां शिरस्सु निपपात तद्धरः ॥ 42 ॥

मधुरे यदीयशिखरेऽतिभास्वरे मुनयो विमुक्तिगतये समुद्गताः ।
अनवेक्ष्य हन्त सृतिमर्चिरादिकान् न भवं व्रजन्ति हरिभक्तिगौरवात् ॥ 43 ॥

विदधाति सिद्धमहिलाजनो विधुं रजनीषु यस्य शिखरे तिरोहितम् ।
स्तनवाससोपरि विधूपलस्रवज्जलवर्षशान्तिमभिलक्ष्य कुत्रचित् ॥ 44 ॥

प्रणिपत्य तत्र पुरुषं पुरातनं लसितं स सुन्दरवराभिधं हरिम् ।
निरगादनन्तशयनं ततो गुरुः प्रणिपत्य तं च समगाज्जनार्दनम् ॥ 45 ॥

अधिताम्रपर्णि स निमज्य तत्तटे लसिताः प्रणम्य नवदेवताः पराः ।
कृतमालिकासरिदलङ्कृतामगान्मधुराभिधां मधुरवाङ्महापुरीम् ॥ 46 ॥

तदधीशसंसदि विजित्य पण्डितान् बहुमानितो यतिवरो महीभृता ।
अभिवन्द्य सुन्दरवरं हरं शनैरथ रङ्गवल्लभमुपेयिवानयम् ॥ 47 ॥

तत्र श्रीरङ्गनाथं तरुणतरणिऋग्वेदरूपे विमाने
कावेरीवारिपूरप्रसृमरपवनानन्दितानन्तभोगे ।
वंद्यं देवैश्शयानं द्रुहिणभवमुखैरिष्टदं राघवेन्द्रः
सानन्दं तं प्रणम्य प्रकटितविभवं तां निशामत्यनैषीत् ॥ 48 ॥

श्रीमत्कश्यपनंशवार्धिशशिनः षड् दर्शनीवल्लभ

श्रीलक्ष्मीनरसिंहवित्तविदुषः श्रीवेङ्कटाम्बामणौ ।

जातेनार्यदयासुधामयगिरा नारायणेनोदिते

काव्ये चारुणि राघवेन्द्रविजये सर्गो भवत्सप्तमः ॥ 49 ॥

॥ इति कविकुलतिलकेन श्रीनारायणाचार्येण विरचिते श्रीराघवेन्द्रविजये सप्तमः सर्गः समाप्तः ॥

अथ अष्टम सर्गः

श्रीशपादसरसीरुहभृङ्गो मध्वमौनिमतसिन्धुमृगाङ्कः ।

मानपद्धतिमुखं मतमाख्याचन्द्रिकान्तमसकृच्चतुरोऽसौ ॥ 1 ॥

प्राप्यरङ्गपरिणेतुरनुज्ञां तन्नियुक्तसकलर्तुसहायः ।

तत् कृपाकवचमात्मनि कुर्वनि उत्तरां दिशमगादुरुतेजाः ॥ 2 ॥

नामपर्वतमुपेत्य नृसिंहं नामसंस्मृतिधुताघजनौघम् ।

तं प्रणम्य तरुणार्कसमाभं तां निशामिह गुरुर्वसति स्म ॥ 3 ॥

सोऽथ भल्लपुरि भैरवभट्टो वीरभद्र इति विश्रुतवित्तौ ।

नर्मणैव परिभूय नरेन्द्राद् ग्रामरत्नमचिरात्समगृह्णात् ॥ 4 ॥

विष्णुमङ्गलपुरे विलसन्तं देवमीक्ष्य विपुलश्रियमस्मात् ।

संवृतः परिजनैः स कुमारक्षेत्रमेत्य नमति स्मकुमारम् ॥ 5 ॥

श्वित्रिणोऽपि यदुपेत्य विमुक्तास्सद्य एव निजपातकसङ्घात् ।
सर्वसम्पदभिवृद्धिकरोऽस्मिन्वासरान् कतिपयान्वसति स्म ॥ 6 ॥

रौप्यपीठपुरगं रुचिराङ्गं रुक्मिणीपतिमपश्यदुदारम् ।
पूर्णबोधगुरुभिः सकलङ्गैः सन्निधापितमघौघविदूरम् ॥ 7 ॥

चन्द्रिकाविवरणं समतानीत्सञ्चरन्नपि स पुण्यमहीषु ।
वेत्ति वर्णनिचयं समयानां सङ्ख्यया सह धियैष सहार्थैः ॥ 8 ॥

चन्द्रिकाप्रवचनं दशकृत्वः सोऽकृतातिशयमात्मनि वाञ्छन् ।
पूर्णमास इव कर्मणि भूयोऽभ्यासमभ्यधिकतत्फलकाङ्क्षी ॥ 9 ॥

सूत्रपात्ररुचिरं कलितर्धिं न्यायपूर्वकसुधाज्यभरेण ।
तन्त्रदीपमनुबोधयदर्थं भाष्यवर्तिकमयं तनुते स्म ॥ 10 ॥

ब्रह्मसूत्रगणकाञ्चनसूत्रां कण्ठभूषणमशेषबुधानाम् ।
बुद्धिशाणपरिशाणविदीप्तां न्यायमौक्तिकततीमतनिष्ट ॥ 11 ॥

चन्द्रिकाविवरणं न समाप्तं यावदेतदुभयं विरचय्य ।
न्यायगर्भनयवन्नयशाली तत्समापयदनन्तरमार्यः ॥ 12 ॥

भाव्यसंशयमहो गुरुवंशे दर्शनश्रुतिपरस्सुमतीन्द्रः ।
तस्य सार्थकमिदं सकलं स्यादित्यवेत्य कृतवान् कृतिसार्थम् ॥ 13 ॥

राघवेन्द्रयतिराडसमानैरुत्सवैर्बहुविधैरुचितज्ञः ।
कारितै ऋतुषु षट् स्वपि शिष्यैर्लोकमण्डलमनन्दयदेषः ॥ 14 ॥

श्रीरामदेवस्य महोत्सवे हरिं विलोक्य तं सेवितुमादरादिव ।
मनोज्ञमाकन्दमरन्दधारया कृताभिषेकः सुरभिः समाययौ ॥ 15 ॥

मधुस्तदा मन्मथसार्वभौमे विनिर्गते मानभृतां जयाय ।
प्रसूनमाद्वीकणसेकतोऽसौअरण्यवीथीरकरोदपांसूः ॥ 16 ॥

शनैः शनैश्चन्दनभूधराग्रान्मरुत्कुमारस्तरुपल्लवेषु ।
विन्यस्य पादं कुसुमैः सहासः सचङ्क्रमोऽभूद् भ्रमरप्रणादः ॥ 17 ॥

वल्लरीषु मलयाचलानिलस्पन्दितासु परपुष्पभामिनी ।
कामदिग्विजयकाहलनादभ्रान्तिदं निनदमातनुते स्म ॥ 18 ॥

मल्लिकासुमसमुत्थरजोभिर्वल्लिकाभिरभितः कृतभूषः ।
मारवीरशरधिर्मधुमासः प्रादुरास पथिकासुदुरासः ॥ 19 ॥

आगतोऽजनि मधुर्मधुरश्रीर्मानमत्र ननु मन्दसमीरः ।
हन्त पान्थजन न त्यज कान्तामित्यघुष्यदधिकं कलकण्ठः ॥ 20 ॥

चञ्चलद्युतिसमद्युतिचञ्चत्पल्लवावलिपरीतवनेषु ।
स्यन्दमानमधुवर्षिषु कामं वर्षवासरमहान्यनुचक्रुः ॥ 21 ॥

मारुताभिमुखषद्वदमण्डल्याकृतिः स्मृतिभुवा पथिकेषु ।
अन्तकं मुधयताऽऽदिदिशे किं कुण्डलीकृतिवहः कुटिलेन ॥ 22 ॥

पुष्पपल्लवमुखेन महान्तं पर्युपास्तसमयः पुरुषं यत् ।
माधवः श्रियमगान्महनीयामप्रियामयमयोगिजनस्य ॥ 23 ॥

शाखिनः किसललोहितमौलिप्रावृतिं व्यरचयन् ऋतुपुंसः ।
बाणमेव मदनोऽकृतबर्हिर्यष्टुमध्वगवधाय वनेषु ॥ 24 ॥

शातकुम्भमयकुम्भकुचानामङ्घ्रिपातमतिदुर्लभमेत्य ।
संमदेन सहसा किमशोकः कुड्मलैरभवदुत्पुलकाङ्गः ॥ 25 ॥

स्वीकृतं विदधिरे सुमनोभिः स्वाङ्घ्रिसेवनमशोकमनङ्गम् ।
धार्मिकं च सुदृशः सततं तौ हन्त पान्थजनहन्तृपदे स्तः ॥ 26 ॥

पुष्पितस्य बकुलस्य समन्तादुद्गतास्सुमनसः सुमनोभ्यः ।
अङ्गनास्यमधुनाऽध्वगयूनामापदागमनमत्र शशंसुः ॥ 27 ॥

रामचन्द्रमथ रामनवम्यामिष्टदैवममृतैरुपक्लृप्तैः ।
पञ्चभिः परमराघवयोगी भक्तिपूर्वमभिषिञ्चति तत्र (तं स्म)॥ 28 ॥

मल्लिकायुवतियौवनधाता मन्मथप्रभुपरीभवदाता ।
काननज्वलनबालकमाता वासरोऽजनि सरोजलपाता ॥ 29 ॥

जृम्भिते च मिहिरे भुवि शैत्यं कूपमाह तरुणीकुचदुर्गम् ।
किञ्चिदन्यदिनसन्धिमवाप्तुं छायया सह परं चरति स्म ॥ 30 ॥

तापयत्यतितरां तरणिर्यल्लोकबन्धुरिति माम कथं वा ।
तत्सखस्य शुचिता शुचिमासश्चातका भुवि विचुक्रुशुरित्थम् ॥ 31 ॥

छायया सह दिवैव कराग्र्यैः शम्बराम्बरहरेऽम्बररत्ने ।
ज्येष्ठपूर्वमभियायिनि नूनं कोपताम्रनयना नलिनीति ॥ 32 ॥

भाविशोषणमवेत्य दुरन्तं पद्मसायकहिताय पयांसि ।
कामिनीकुचफटेषु वसन्तो विन्यधत्त यदिमावतिशीतौ ॥ 33 ॥

वारिनर्मपरयौवतवक्षोजातसङ्गमवशात्सरसीनाम् ।
शैत्यमाप परितप्तजडानां किं न यच्छति सुवृत्तसमाजः ॥ 34 ॥

वैरिचन्द्रगुणपक्कणभीत्या चक्रवाकमिथुनं परिशुष्यत् ।
आतपर्तुविलसद्दिवसेभ्यः पारितोषिकमदात्परिणाहम् ॥ 35 ॥

सामवर्तिहरितं ससुतेति प्राप्य तां हृतवसुर्दिशयार्कः ।
दूरतः परिहरन्नथ पश्चात्तापतः प्रतियया धनदाशाम् ॥ 36 ॥

तत्र तत्रभवता यतिनेत्रा राघवेन्द्रगुरुणा क्रियतेऽन्यैः ।
पुल्लतल्लजसरोजसरस्यां जानकीपरिवृढप्लवकेली ॥ 37 ॥

वारिदावलितिरोहितमित्रं मानसाभिमुखपाण्डुरपत्रम् ।
नृत्यदद्रितनयासुतपत्रं दीव्यति स्म दिनमङ्गजमित्रम् ॥ 38 ॥

प्रावृडिन्दुसहजां परिणेतुः शब्दमण्डलसमाश्रयशौरेः ।
कुङ्कमाक्तमचिरादुपवीतं पाकशासनशरासमिषाऽभात् ॥ 39 ॥

पीतपुष्करकलापपयोभ्यो निर्गतैरिव जलैर्जलदेभ्यः ।
पद्मरागमणिविद्रुमभङ्गैरिन्द्रगोपनिकरैः स्थगता भूः ॥ 40 ॥

इन्द्रनीलकुलनीलघनाली मध्यवृत्तिचपलेव चकाशे ।
प्रावृडब्जनयनाचिकुराली यल्लकोल्लसितकुङ्कमरेखा ॥ 41 ॥

कुम्भसम्भवगुरोरुपदेशं प्राप्तुकाम इव दक्षिणदेशम् ।
जृम्भमाणजलधौ जलपाने वारिवाहनिवहो विशति स्म ॥ 42 ॥

पाकवैरिवनसिन्धुतरङ्गाकृष्टरूढतरुमूलकलापा ।
व्योम्निविद्युदिव काञ्चनवल्ली काममभ्रसरिता निपतन्ती ॥ 43 ॥

व्योम्नि सान्द्रतरवारिदवृन्दे विद्युतासु विततासु समन्तात् ।
फुल्लमीलितपयोरुहपङ्क्त्यापुष्पवत्समुदयावनुमेयौ ॥ 44 ॥

निर्गतानि दिवि सूर्यविभिन्नग्रीष्मवासरमदावलकुम्भात् ।
मौक्तिकानि सह मस्तकमांसैः सेन्द्रगोपकरका अनुचक्रुः ॥ 45 ॥

दुग्धवारिधिपयस्यधिवर्षं शार्ङ्गिणि स्वपति शेषशरीरे ।
मीलनान्नयनयोस्तनुलक्ष्म्यौ मेघपूर्णगगने द्युमणीन्दू ॥ 46 ॥

स्वामिनि क्षतवसौ दिननाथे यत्पुराऽजनि दिनेष्वतिकार्श्यम् ।
तद्विमर्शमधिगम्य दिनानामद्य हृद्ययति वासरवृद्धिम् ॥ 47 ॥

स्वप्रियां जलजिनीं परिभूय प्रोर्मयत्तुहिनहन्तृदिनेभ्यः ।
तादृशी दिनकरोदितवृद्धिर्या निशा क्षयविधावपि दक्षा ॥ 48 ॥

पूर्णिमाहनि स पूषणि मध्ये पुष्करं लसति पुष्करनेत्रम् ।
पूजयन्यतिवरैरिह चातुर्मास्यनामनियमं विदधाति ॥ 49 ॥

पूर्णरोचिषि तुषारमरीचौ भानुमालिनि गतेऽम्बरमध्यम् ।
सोऽयमारभत कर्म हि चातुर्मास्यनाम रचयन् हिरिपूजाम् ॥ 50 ॥

तद्गतैरनुदिनं क्रियमाणेश्वेकवासरकृतं विभवं यः ।
कश्चिदाह यदि हन्त निवृत्तिं ब्राह्मणः श्रुतिततिं स लभेत ॥ 51 ॥

दुर्दिने हरिकटाक्षविहीने पङ्किले च समये समतीते ।
सम्प्रबुद्धहरिवीक्षणगोऽभूद्वासरोऽथ विशदीभवदाशः ॥ 52 ॥

मल्लिकाक्षनिवहेषु मनोज्ञेश्वम्बुजेषु मुदिरेषु शरेषु ।
शत्र तत्र विशदं महिमानं दर्शयन् विहरति स्म स कालः ॥ 53 ॥

दिग्जयोन्मुखनृपव्रजकीर्त्या गर्भिणीकृतशरद्दिनलक्ष्म्याः ।
व्यक्तकीरततिरोमलतायाः पाण्डिमाऽजनि पयोधरद्वयः ॥ 54 ॥

वीक्ष्य संयमिवरस्य पयोदा दानकेलिमतुलां धनलक्ष्म्याः ।
हन्त वर्षविमुखाः समभूवन् पाण्डुरा भृशकृशाश्च शुचेव ॥ 55 ॥

आत्मनोभिमुखमागतमेनं वीक्ष्य संयमिवरं धनदाशाम् ।
हर्षतोऽनुविचचार तदग्रे हंसपालिरिव वारिदपुञ्जः ॥ 56 ॥

वारिदागमयुगान्तविरामे नैकरूपसरसीमिषशौरेः ।
नाभिपद्मनिवहा इव पद्मा व्यञ्जयन्त्यलिविधिं विलसन्तः ॥ 57 ॥

उत्थितस्य सरसीरुहनाभेश्चन्द्रसूर्यनयनस्य तदानीम् ।
शंसतः स्म नलिनीरजनीशौ सम्प्रबोधमधिकं विलसन्तौ ॥ 58 ॥

प्रावृडागमयुगान्तसमुद्यद्वारिवाहजलधौ विनिवृत्ते ।
सैकतोत्कर इव क्षणदायाश्चन्द्रिकाबुधजनैरुदलेखि ॥ 59 ॥

काम्यकर्मचयभञ्जनहेतूभूतदर्शनमिमं यमिधुर्यम् ।
वीक्ष्य बिभ्यदिव तत् फलभूतं शालिवृन्दमभवद्नयनम्रम् ॥ 60 ॥

प्रावृडाहितजलाक्रमभङ्गां सस्यमञ्जरिविभूषितगात्रीम् ।
मातरं क्षितिमवेक्ष्य वनालि पक्वदाडिमफलेन जहास ॥ 61 ॥

मातुलुङ्गतलिकामिह चूते स्प्रष्टुमुद्यति फलस्तनमध्ये ।
मोहिते च मरुता वनराजिः पक्वदाडिमफलेन जहास ॥ 62 ॥

मानिनीजनविमोहनचूर्णैः सारसेषु नृपसैन्यरजोभिः ।
व्योममण्डपकमौक्तिकगुच्छैराविरास समयो हिमपूरैः ॥ 63 ॥

पिद्मिनीमनवलोक्य पतङ्गो मन्दधीधितिरिहास हिमौघैः ।
रव्यदर्शनवशादिव शोकादब्जिनी च तुहिनैः किमु लीना ॥ 64 ॥

उष्णरश्मिरधिकं हिमभीतो हव्यवाहदिशमिच्छति गन्तुम् ।
अग्निरस्त्युत न वेति विवेक्तुं प्रागयादिव समीरणचारः ॥ 65 ॥

पाण्डुरङ्गपुरविठ्ठलमीक्ष्य प्रस्थितः स करवीरपुराख्यम् ।
पत्तनं विरचयन् हरिपूजां तत्र वासमकरोच्चिरकालम् ॥ 66 ॥

भानुमालिनि गतेऽथ तुलायां रामनाथपुरमेत्य चिराय ।
सह्यभूधरसुतासलिलेऽस्मिन्मज्जनेन मुदितोऽभवदेषः ॥ 67 ॥

गौतमाघपरिहारिणि तोये स्नानकर्म विरचय्य स विद्वान् ।
पूजितः प्रतिपदं प्रतिधीरैः पाविशत्किल पुरीं विजयाख्याम् ॥ 68 ॥

मुद्रयाऽरिदरयोर्मिलिताग्न्योरङ्कितानकृत शिष्यसमूहान् ।
वादिनोऽपि परिभूय विशिष्य श्वेतमातपनिवारणमाप्नोत् ॥ 69 ॥

स्नातवानथ बुधैः सह कृष्णानिम्नगापयसि निर्जितमारः ।

तत्तटे जयगुरूदितटीकां व्याकृतापि यतिराडणुभाष्यम् ॥ 70 ॥

तत्र तत्र विरचय्य स वासं पुण्यभूषु पुरुषोत्तमभक्तः ।

श्रीमहीधरमुपेत्य च तुङ्गं वेङ्कटेशमवलोकितुमागात् ॥ 71 ॥

नत्वा देवं वेङ्कटेशं यतीन्द्रः कृत्वा वासं वासरान् कांश्चिदत्र ।

काञ्चीमागात्काञ्चनागाररम्यां नत्वा विष्णुं चानमत्पार्वतीशम् ॥ 72 ॥

शोणाद्रिमासाद्य निषेव्य शम्भुं वृद्धाचलं प्राप्य विलोक्य रुद्रम् ।

श्रीमुष्णमभ्येत्य वराहरूपं विष्णुं प्रणम्यैष नुतिं व्यतानीत् ॥ 73 ॥

कृत्वा दिग्विजयमुपागतस्य दूरे कावेरीशिशिरजलावलोकमात्रात् ।

यत्सौख्यं समजनि तत्सुखं मुरारेः प्रायः स्यादिति यदि का कथेतरेषाम्॥74॥

श्रीकुम्बघोणनगरीं प्रविशत्युदारां रामार्चयोरुतपसैव कृशे यतीन्द्रे ।

मन्ये कथं न जनतामहितामयोध्यां रामेण तेन भरतेन कृतप्रवेशाम्

प्रहृष्टेन चित्तेन मध्ये प्रतोल्यां महाधीर्विलासेन तात्कालिकेन ।

भुजङ्गप्रयातेन भूदेववन्द्यो हनुमन्तमित्थं(ष्टं) प्रणौति स्म देवम् ॥ 76 ॥

वाद्यैश्चित्रैर्मुखरितदिशः शङ्खभेरीमृदङ्गैः
फुल्लै पुष्पैर्विविधमनुजैः कीर्यमाणः समन्तात् ।
वीथ्यां वीथ्यां युवतिकरगारार्तिकै राघवेन्द्रो
रामे पूर्वं प्रविशति मठं प्राविशत्सम्पदाढ्यम् ॥ 77 ॥

श्रीमत्कश्यपवंशवार्धिशशिनः षड्दर्शनीवल्लभ
श्रीलक्ष्मीनरसिंहवित्तविदुषः श्रीवेङ्कटाम्बामणौ ।
जातेनार्यदयासुधामयगिरा नारायणेनोदिते
काव्ये चारुणि राघवेन्द्रविजये सर्गो जयत्यष्टमः ॥ 78 ॥

॥ इति कविकुलतिलकेन श्रीनारायणाचार्येण विरचिते श्रीराघवेन्द्रविजये अष्टमः सर्गः समाप्तः ॥

अथ नवमः सर्गः

मागधा मधुभिदङ्घ्रिपङ्कजे जागरूकमपि संयमीश्वरम् ।
बोधयन्ति वचनैर्बुधोत्तमं काव्यवर्णनविधौ कृतादरैः ॥ 1 ॥

मङ्गलानि कुरु पद्मसोदरैः संयमीन्द्र जगदादृगञ्चलैः ।
पश्य दृश्यविभवं दिनागमं दिक्षु दिक्षु मुखरीकृतागमम् ॥ 2 ॥

पाकशासनपुरे गुरूदितैर्हन्त वेदवचनैरपाकृते ।
अन्धकारदुरपह्नवगेहे शक्रदिङ्मुखमिदं प्रसीदति ॥ 3 ॥

शातमन्यवदिशा निजेश्वरे भानुमालिनि समागमोन्मुखे ।
पूर्वमेव वितनोति पाण्डिमक्षौमनिर्मलवितानमम्बरे ॥ 4 ॥

अन्धकारभरवारणव्रजे कल्यकेसलिविदीर्णमस्तके ।
शोणितौघ इव शक्रदिङ्मुखे शोणिमा लसति तारमौक्तिकैः ॥ 5 ॥

व्योमरामपरिभाविशार्वरव्याजपन्नगमयास्त्रसन्ततेः।
भञ्जनाय पुरतोऽरुणानुजः प्रादुरस्त्युदयरागकैतवात् ॥ 6 ॥

व्योमदम्भमधुगोलसञ्चरद् ध्वान्त सङ्घसरघानिराकृतिम् ।
आतनोति समयः पुरा दि शा शोणिमाग्निशिखया विदीप्तया ॥ 7 ॥

व्योमनामभृति कुम्भसम्भवे वारिधिं पिबति शार्वराभिधम् ।
औषसारुणिमदम्भतः शनैः पद्मरागनिकरो व्यजृम्भत ॥ 8 ॥

अम्बरस्य तिमिरालिनीलिकानीलितस्य हरिदिङ्मुखाञ्चले ।
कल्यरक्तिमनिभेन काञ्चनी रेखिकाऽतिरुचिरा विराजते ॥ 9 ॥

कल्यमल्लवर एष शार्वरद्वेषिमल्लमभिहन्तुमुद्यतः ।
क्षिप्तरक्तिमरजा विदर्शयत्यर्कबिम्बनिभमुष्टिमग्रतः ॥ 10 ॥

उद्विवक्षुहृदयो निशात्ययः प्राग्दिशं तदुपकण्ठमादधे ।
कल्यरागमयमादिभूषणं भानुबिम्बमणिरञ्जितान्तरम् ॥ 11 ॥

हन्त शक्रहरिता दिनागमे यावकारुणपदाभिताडनात् ।
छायया सह समागमासहात्पाटलोऽजनि पयोजनीशिता ॥ 12 ॥

प्रातरम्बुनि निमज्ज्य नीरधेरुत्थितो हरिदिशानिजालिके ।
अर्कमण्डलमिषेण वासरः शोणिमाक्षतललामकं दधे ॥ 13 ॥

अन्धकारयवनीमपाकृतामारचय्य दिवसेन्दिरानटी ।
व्योमरङ्गमभजत् प्रभाञ्चितं कुर्वती खगवरेण शिञ्जितम् ॥ 14 ॥

अन्धकाररिपुभूमिभृद्गणं जेतुमुत्कमनसो विभावसोः ।
बन्दिनो नु बिरुदालिवाचकाः प्राग्विशन्ति मुखरा विहङ्गमाः ॥ 15 ॥

विप्रयुक्तसखिहृन्मलिम्लुचे विद्रुते सति विधौ निशात्यये ।
पद्मिनी विगतसाध्वसा शनैः फुल्लमावहति पद्मलोचनम् ॥ 16 ॥

चक्रवाकमिथुनार्धरूपिणींपूरयेति विहितासमस्यकाम् ।
मीलिताब्जनयना शुचिस्मिता पूरयत्यहह तां पयोजिनी ॥ 17 ॥

निद्रिते त्वयि पुरा द्विजाधिपे स्वैरमेव चरति स्म चन्द्रमाः ।
याति बोधमधुना द्विजाधिभूनाममात्रभृदपैति साध्वसात् ॥ 18 ॥

चक्रवाकविरहाग्निधूम्यया शार्वरेण जगती निपीडिता ।
तन्निवृत्तिसुखिताऽधुना ततो मन्दमुच्छ्वसिति मारुतच्छलात् ॥ 19 ॥

एवमादिमगधोक्तिमाधुरीवारिपूरकृतसेचनादिव ।
बोधमेत्य यतिराट् समुत्थितो द्वीपिचर्ममयतल्पतल्लजात् ॥ 20 ॥

द्वादशस्तुतिपुराणसन्तती श्रोतुमाननसमूहमेकदा ।
स्वं दशाधिकनवाननोऽददाद्विश्वमूर्तिरिव चक्षुरागतः ॥ 21 ॥

आनतोऽभवदनन्तमग्रतः संयमीन्दुरवलोक्य सज्जनान् ।
आदरेण सुजनैः समर्पिताः श्रेयसे सततमाशिषोऽग्रहीत् ॥ 22 ॥

स प्रणम्य तुलसीवनस्थितामिन्दिरां तदनु तत्पदाश्रितम् ।
वायुनन्दनमवन्दतादरादिन्दिरेशकुरुणैकमन्दिरम् ॥ 23 ॥

सोऽधिरुह्य शिबिकां गजेन्द्रमुक्त्युक्तिसंस्तुतिकृतादरः शनैः ।
स्नातुमभ्युपगतस्तरङ्गिणीं दक्षिणापथनिलिम्पनिम्नगाम् ॥ 24 ॥

तीरभूरुहसुमानि तज्जले संनिपत्य सुमनस्त्वमाप्नुवन् ।
जातिमात्र इति तद्गताऽभवद् व्याक्रिया तदितरेष्वपि स्फुटम् ॥ 25 ॥

यां प्रवाललहरीं मनोहरामुद्वहत्यधिवसन्तमम्बुधौ ।
तीरचम्पकसुमोत्करा लसन्त्युत्सवाय कृतदीपिका इव ॥ 26 ॥

शोषकेण मरुता कथं नु या वर्धिता च कथमित्यविस्मयः ।
सा यदुल्लसदनन्तरूपिणी याति रङ्गपतिशेषतां सदा ॥ 27 ॥

सह्यभूधरसरस्सरोजिनीसारसश्रितमरन्दसन्ततिम् ।
या बिभर्ति परथा रमेत किं तत्र रङ्गपतिभृङ्गतल्लजः ॥ 28 ॥

तत्तटोपवनसीम्नि वाहनात्सोऽवरुह्य यमिधुर्यचन्द्रमाः ।
क्षालयन् करपदं समृज्जलैर्दन्तपङ्क्तिपरिशोधनं व्यधात् ॥ 29 ॥

कल्पिताचमनमत्र सादरं स्नानकर्म कुरुते स्म शास्त्रतः ।
अष्टषड् द्विकषडक्षरैर्हरेर्मानितैर्मनुवरैस्त्रिधा क्रमात् ॥ 30 ॥

जप्यसूक्तजपशुद्धवारिणा पोक्षयन्यतिवरः शिरो निजम् ।
स्नातवान्विहितमृद्विलेपनोऽनुच्छ्वसंस्त्रिरघमर्षणं जपन् ॥ 31 ॥

उच्चरन् प्रणवमुत्थितोऽसिचत् स्वात्मगं पुरुषसूक्ततो हरिम् ।
विष्णुपादसलिलं पिबन् सुरान् तर्पितानकृत मन्त्रवारिभिः ॥ 32 ॥

सालमल्लकमवस्तलोहिते वाससी तदनु संयमीश्वरः ।
ऊर्ध्वपुण्ड्रमतनिष्ट गोपिकाचन्दनेन सहपञ्चमुद्रिकम् ॥ 33 ॥

अर्घ्यदानविधिमर्घ्यवैभवः संविधाय हृदि वेदमातरम् ।
सादरं तदनु तारकं ततो मन्त्ररत्नमपि मौनतोऽजपत् ॥ 34 ॥

तत्तटोपवनमेत्य पावनीः सोऽश्रृणोद् द्विजमुखात्कथा हरेः ।
आदिदेशिकसमर्चितोपलव्यासमूर्तिपरपूजनोत्सुकः ॥ 35 ॥

अभ्यषिञ्चदथ पङ्कजेक्षणं वारिमध्यकृतदुग्धधारया ।

संन्यवेदयदयं मनोहरं मौद्गमन्नमुरुधाऽधिकं नवम् ॥ 36 ॥

सम्प्रणम्य विजयीन्द्रयोगिनं तापसोपमबुधव्रजावृतः ।

तोऽधिरुह्य मणिरम्यपादुके देशिको मठमथ प्रतस्थिवान् ॥ 37 ॥

शङ्खदुन्दुभिमृदङ्गकाहलीमड्डुडिण्डिमसुश्रृङ्गजर्झरैः ।

चक्रवाद्यनिनदैश्च तज्जनाः पूरयन्ति पुरतोऽस्य दिङ्मुखम् ॥ 38 ॥

पावयन्नथ महीं पदे पदे पार्वतीशमभिवन्द्य पद्धतौ ।

प्राविशत्स सुरविष्टपागमो मूर्तिमानिव मठं तथागमः ॥ 39 ॥

शान्तिवाचनपुरस्सरं वरं भाष्यमेव स विशिष्य संसदि ।

व्याकरोति विदुषां निराकरोत्यन्यदर्शनकुयुक्तिसंहतिम् ॥ 40 ॥

ब्रह्म सद्गुणमदोषमीक्षितं गम्यमाहुरिह लक्षणैः क्रमात् ।

सूत्रभाष्य इति तेन भाषिते तत्र कश्चन सुधीरचोदयत् ॥ 41 ॥

नित्यवागविषयस्य सर्वथाऽऽरम्भणं न विषयस्य युज्यते ।

नामधेयमिह यज्जडं मृषा जातमर्थरहितं स्वचिन्तनम् ॥ 42 ॥

नात्मतत्वमपि तत्र नापरश्चेष्टितादि बहुलिङ्गसिद्धितः ।

जीवभिन्नपरमोप्यमानको न स्वयं च यदहन्धिया मितः ॥ 43 ॥

किञ्च किं फलममुष्य वेदने कर्मणैव भवति स्वरादिकम् ।
नापि मुक्तिरधुनैव तद्विदां दृश्यते न यदसावपि क्वचित् ॥ 44 ॥

अत्र कश्चिदमुमभ्यचोदयच्छुद्धमस्य विषयः स्वमानसम् ।
शुद्धवेदनफलं वदेन्न चेद्बन्धभङ्ग इति किं ततो वद ॥ 45 ॥

इत्युदीरितगिराऽतिरोषितस्तद्वचः प्रतिवचोऽन्य आददे ।
यत्तु शुद्धमुदितं न मानसं तन्न युक्तमिति हन्त चिन्त्यते ॥ 46 ॥

यन्न भाति (त्र नास्ति)जडजीवभेदनं कर्तृतादिविरहोऽद्वितीयता ।
एकतापि तदसारमात्मनोऽभिन्नमेतदिति चेदसंशयः ॥ 47 ॥

अन्यदेतदिति नापि युक्तिमत्सन् मृषेति हि विकल्पनाक्षमम् ।
तत् स्वरूपमिति चेन्न भासते तत्र नैव तव युज्यते भ्रमः ॥ 48 ॥

अत्र तद् भ्रमनिरासनोत्सुकः सस्मितं सदयमब्रवीद्गुरुः ।
अस्ति किञ्चिदहमर्थतः परं विष्णुनाम गुणपूर्णमद्भुतम् ॥ 49 ॥

यद्विचारविषये निगद्यते ब्रह्मनाम परजीवभेदकम् ।
मुक्तिरेव फलमस्य वेदनात् प्रक्रमोऽस्य विषयादिमांस्ततः ॥ 50 ॥

एवमादिपरमात्म चिन्तनैरास्त संयमिवरोऽतिहर्षितः ।
तत्र सोऽनुभवलिप्सया दिवो मध्यसीमनि रविर्व्यलम्बत ॥ 51 ॥

अस्ते ध्वान्ते समस्ते प्रतिभटसरणीं गत्वरे प्रादुरासी

च्छायारूपं तदेतच्छरणमुपगतं पादमूलं जनानाम् ।

हन्तामन्दप्रतापैरपि मम किरणैः शक्यते तन्न भेत्तुं

धिङ् मामित्याकुलोऽर्कः प्रतपति कलयन् व्योममध्ये विलम्बम् ॥ 52 ॥

वक्राम्बोजं विधत्ते मम सुहृदमिति प्राप्तरोषो विवस्वान्

म्लानं मीनेक्षणानां नयनयुगमयं कल्पयन्नुल्बणश्रीः ।

तच्छायाधारिणोऽस्मानपि तपति मुहुस्तं समाधेहि पाही-

त्यारादम्भोजिनीनां शकुलकुलमयादाकुलं पादमूलम् ॥ 53 ॥

माद्यन्दिनस्नानकृते महान्तं मुनीन्द्रमित्थं किल कालशंसी ।

आगत्य मध्यन्दिनकालमस्मैन्यवेदयत्प्राप्तमदृप्तचेताः ॥ 54 ॥

व्याख्याय शिष्यनिवहाय चिराय सोयमाम्नायमौलिवचनानि मनोहराणि ।

माध्याह्निकानि विविधानि विधातुकामः कर्माणि मन्दमुदतिष्ठदुदग्रकीर्तिः ॥ 55 ॥

निष्कुटविलसत्पुष्करवत्यां पुष्कलकीर्तिर्मस्करिधुर्यः ।

साधु निमज्ज्य सुधीजनमान्यो माधवमङ्गलगेहमयासीत् ॥ 56 ॥

डम्भासोढा काममम्भोरुहाद्यैरम्भःपूर्णं कुम्भमादौ समर्च्य ।

आवाह्यान्तर्मातृकादीनशेषान् देवान् देवैः पिठगैः पार्श्वगैश्च ॥ 57 ॥

शालिग्रामानन्बुजाक्षस्य मूर्तिं मन्त्राभोभिः संयमीन्द्रोऽभिषिच्य ।
नव्यैः पुष्पैरातनिष्टातिरम्यैरत्नैरर्घ्यैं रामचन्द्रस्य पूजाम् ॥ 58 ॥

वाजिमेधयजिना विकल्पितं शङ्खवारि शिरसा स धारयन् ।
राजसूययजिनापि संमतं विष्णुपादसलिलिं पिबत्यसौ ॥ 59 ॥

स्वतः कवेरजापयोऽनघं हि किं पुनर्हरेः ।
पदं समाश्रितं चतुःपुमर्थदं भवेदिति ॥ 60 ॥

पश्चात् कृत्वा हरिपदनतिं संयमीन्द्रोऽथ भुक्त्वा
पुण्यंभैक्ष्यं तदनु रचयन् तर्कशब्दादिशास्त्रैः ।
विद्वद्रूपैर्विविधनगरात्प्राप्तवद्भिर्विनोदं
ध्यायन्विष्णुं समयमनयत्सोऽयमासायमेवम् ॥ 61 ॥

श्रीमत्कश्यपवंशवार्धिशशिनः षड्दर्शनीवल्लभ
श्रीलक्ष्मीनरसिंविचित्तविदुषः श्रीवेङ्कटाम्बामणौ ।
जातेनार्यदयासुधामयगिरा नारायणेनोदिते
काव्ये चारुणि राघवेन्द्रविजये सर्गोऽभवन्नावमः ॥ 62 ॥

॥ इति कविकुलतिलकेन श्रीनारायणाचार्येण विरचिते श्रीराघवेन्द्रविजये नवमः सर्गः समाप्तः ॥

अथ दशमः सर्गः

उत्तरामुखतया वलमाने सायमर्यमरथेऽबिसुमेरु ।

तन्मुखोल्लसितसारथिभासा पाटला स्फुरति पाशभृदाशा ॥ 1 ॥

सायमन्तिकचरन्मुनिपालीगीतसामनिनदेन शताङ्गे ।

विद्रुतारुणमणीजलसेकाल्लोहितायति सरोरुहबन्धुः ॥ 2 ॥

निर्धुताखिलतमा निजजन्मारभ्य विष्णुपदसेवनशीलः ।

स्वस्वरूपमगमत्परमाविर्भूतमेष मिहिरोऽरुणभावम् ॥ 3 ॥

रागिणं स्वमवलोक्य निकामं रागिणां च विषमां गतिमीक्ष्य(क्ष्यः) ।

वस्तुमापदपरागसमीपं मन्दमन्दमरविन्दकुटुम्बी ॥ 4 ॥

विप्लवं व्रजति कान्तिकलत्रे पद्मिनीमपरवारिधिजाताम् ।

उद्दिवक्षुहृदयो हरिदश्वो याचितुं तमगमत्तटिनीशम् ॥ 5 ॥

सान्ध्यरागमयपावकदीप्तं लोकमीक्ष्य शकुना भयमूढाः ।

प्राद्रवन् झटिति शावकवर्गं वीक्षितुं विहितभूरिनिनादाः ॥ 6 ॥

पद्मिनी परिचिता सततं नः सा बतात्मपतिना वियुतेति ।

सद्य एव वियुतानि बभूवुश्चक्रवाकपततां मिथुनानि ॥ 7 ॥

एकचक्रमवलम्ब्य शताङ्गं बाधते विरहिणो मिहिरोऽसौ ।

इत्यवेत्य मदनः स्वयमाधादेकचक्रमयमाशु शताङ्गम् ॥ 8 ॥

अम्बराभिधहरिन्मणिपात्रे शङ्खविष्णुपदवारि दधानम् ।
हेमभाजनयुगं शिशिभान्वोर्मण्डद्वयमिदं कलयामः ॥ 9 ॥

पूर्वभूमिधरगाधिसुतेन प्रेरितं रविमयाब्जभवास्त्रम् ।
तद् ग्रसत्यपरशैल वसिष्ठे कोपवह्निरिव सान्ध्य मरीचिः ॥ 10 ॥

अम्बुजेश्वरयुतेषु वियोक्तुं सायशाणकषणेन सुतीक्ष्णम् ।
किञ्चकार निजकञ्जकलम्बं तादृगेव यद्भून्मुकुलं तत् ॥ 11 ॥

वीक्ष्य पद्मविपिनेषु पुरा यत्केसरिश्रियमदुद्रवदारात् ।
तां विलोक्य शिथिलां पुनरागात्तत्तथैव तिमिरद्विपवृन्दम् ॥ 12 ॥

अर्चयन्मधुकरच्छलशालिग्राममेष समयाभिधयोगी ।
सायमम्बुजसमुद्गममध्ये सन्निधाय विदधेऽस्य च मुद्राम् ॥ 13 ॥

पद्मिनी पतिशुचा भ्रमरालीकङ्कणं निरसितुं कृतचेताः ।
अब्दपाणिमनिलेन विलोलं हन्त हन्त समकोचयदाशु ॥ 14 ॥

रश्मि जालमधिकं भुवनाब्धेः कालधीवरवरः परिकृष्य ।
पङ्कशैवललुठज्झषसङ्घं ध्वान्ततारनिभतो गगनेऽधात् ॥ 15 ॥

चन्द्रदीधितिनटीं दिवसान्तः सादरं नटयितुं भुवनान्तः ।
संविकीर्य किमु तारसुमौघं ध्वान्तनीलयवनीं पुरतोऽधात् ॥16 ॥

वर्षके सति तमिस्रजलौघं व्योमनामनि घनाघनसङ्घे ।
दीपिकास्तत इतो वलमानाः शक्रगोपनिकरा इव रेजुः ॥ 17 ॥

दग्धतामुपगतेषु मनोभूवह्निनाऽयुगपदेषु निकामम् ।
भञ्जिते सति हि शार्वरधूमे रेजुरग्निकणिका इव दीपाः ॥ 18 ॥

भानुकार्तयुघधर्मविलोपात् जृम्भिते जगति शार्वरपापे ।
अस्फुरंस्तत इतः किल दीपा रक्षिता इव तपोऽङ्कुर रेखाः ॥ 19 ॥

कालनामनिजनाटकमध्ये दीपिकावलिनिभेन विधात्रा ।
उद्यदिन्दुमयदीपवरस्य प्रागतानि किमु सूचनभङ्गी ॥ 20 ॥

चन्द्रिकापि यदि सङ्घटिता स्याद् ध्वान्तदीपततिसङ्गतिकाले ।
किं त्रिवेणिकथयास्ति कवीनां स्वल्पतोऽपि जहतां पुनरुक्तिम् ॥ 21 ॥

व्योमगुग्गुलतरोर्धवला निर्यासपङ्क्तिरिव तारकराजिः ।
शार्वरेभकषणाल्लुलिताः किं तत्कणा भुवि तमोमणिदम्भात् ॥ 22 ॥

शर्वरीशशरदा परिमृष्टः शार्वरव्रजघनाघनसङ्घः ।
दृश्यते स्म शनकैर्धवलश्रीश्चन्द्रिकालहरिकामपदिश्य ॥ 23 ॥

कालकालवदनेन तमिस्रैः श्मश्रुलेन शरदुन्नततारैः ।
अम्बरेण वियुजां ग्रसनार्थं सान्ध्यरागरसना प्रसृता नु ॥ 24 ॥

विप्रयुक्तसुदृशां विलयार्थं ध्वान्तगल्पजलधावभिवृद्धे ।
बिम्बनश्रियमवापुरुडूनां ज्योतिरिङ्गणगणस्फुरणानि ॥ 25 ॥

मारकारुरकृताधितमिस्त्रं गोलमब्धिनलिनीविरहाग्नेः ।
ऊर्मिभस्त्रपवनैरतितप्तं शीतरश्म्युदयरागमिषेण ॥ 26 ॥

निर्यतो भुवि निलिम्पतटिन्याः कौमुदीमिषपयःप्रकरस्य ।
मौक्तिकभ्रम इव प्रचकाशे पूर्वशैलशिखरे शशिबिम्बम् ॥ 27 ॥

पूर्वसिन्धुसलिलेन निषेक्तुं तारकाङ्कुरततिं ततरश्मि ।
इन्दुबिम्बपिटकं किमु दध्रे दक्षिणोत्तरहरित्परिणीभ्याम् ॥ 28 ॥

उत् क्षिपन्त्युदयरक्तिममौलिप्रावृतिं हरिदिशा हरिणाक्षी ।
मन्दमिन्दुवदनं किमुदञ्चत्यादृता नटितुमम्बररङ्गे ॥ 29 ॥

पान्थसंहृतिकृते कृतचेता यष्टुमादित हविर्नवनीतम् ।
द्रौतमेष विषमेषरुदन्वन्मौलि लोलविधुबिम्बनिभेन ॥ 30 ॥

चक्रवाकमिथुनच्छलनीरक्षीरयोरकृत हन्त विभागम् ।
व्योमनामसरसीकृतकेलिः सायमेष सितरश्मि मरालः ॥ 31 ॥

पूर्वभूमिधरवेदिगतोद्यद् द्रागवह्न्युपरिरश्मिघृताक्ताम् ।
सम्पचन् विधुवपां समयोऽधाद्योजिताम्बरवपा श्रपणीकाम् ॥ 32 ॥

अन्धकारनिभकल्पविरामे विप्लुतं जगदिदं विधुवेधाः ।

किं ससर्ज तदिदं यदमुष्मिन्नुद्यते सति परं विललास ॥ 33 ॥

संयमीन्द्रविविधोक्तिविलासं श्रोतुमुत्सुकमना दिवसान्ते ।

उन्ममज्जजलधेर्विधुदम्भाद्दर्शयन् फणगणान् फणिराजः ॥ 34 ॥

रक्तयोरभिमुखं स्थितिभाजोः पद्मिनीकुमिदिनीपरिणेत्रोः ।

कः करोतु बत बिम्बविवेकं नापरत्र यदि लक्ष्मविलासः ॥ 35 ॥

पूर्वशैलवृषभाचलदृश्यं देवतीर्थमधिगम्य सुधांशुम् ।

हृष्यतोऽस्य भुवनस्य नमोघं चन्द्रिकाऽऽत्मसुकृतत्वमयासीत् ॥ 36 ॥

विष्टपे विधुरुचा विधधाने क्षीरसागरनिमज्जनकेलिम् ।

पाठकर्म स समाप्य सरस्यां मङ्क्तुमन्त उदयुङ्क्त यतीन्द्रः ॥ 37 ॥

स्नानकर्म विरचय्य वसानो वाससी त्रिपदया सवितारम् ।

वन्दते स्म तदनु त्रिदशेशं विष्णुमैहत समर्हितुमर्हम् ॥ 38 ॥

अर्पयन्भगवते सुममाल्यं प्रीणयन् स पयसा च फलेन ।

हेमपात्रविलसद् घनसारारार्तिकेन कलयंस्तमहृष्यत् ॥ 39 ॥

मन्त्रपुष्पमधिमौलि दधानो यन्त्रितान्यविषयो रघुनेतुः ।

सादरं दरनिमीलितनेत्र स्तोतुमारभत संयमिधुर्यः ॥ 40 ॥

वेदसिद्धमणुतोऽप्यणुभावं मोददायि महतोऽपि महत्वम् ।
बिभ्रतं प्रथयितुं मनवे त्वां मीनतां शरणयामि भवन्तम् ॥ 41 ॥

वेदविप्लुतिकृतं विधिजाड्यं हन्त हन्तुमदधाज्जलजन्म ।
मीनभावनभरेण ततो मे विस्तृणीहि विमलं प्रतिबोधम् ॥ 42 ॥

आत्मनैव कमठेन वितन्वन् मन्दरेण च भवानरणी द्वे ।
मन्थतोऽकृत हलाहलवह्निं होतुमिन्द्ररिपुवृन्दहवींषि ॥ 43 ॥

आदिसूकर धरोणद्धरणं ते सिन्धुबन्धुजठरात् श्रुतिगीतम् ।
मादृशां भवपयोधिगतानां रक्षणे परिचयं तदवैमः ॥ 44 ॥

पूर्णचन्द्रगतलक्षणरेखा लक्षिता यदि तदैककलायाम् ।
संश्रितेन्दुमणिदंष्ट्रधरं स्यात्सोपमा भवति सूकररूप ॥ 45 ॥

तावकं नरहरेतिविरुद्धं वेषधारणमिदं तनुते नः ।
अत्यसङ्घटितकर्म च कृत्वा पालये प्रणतमित्युपदेशम् ॥ 46 ॥

दारितोदरहिरण्यकशत्रोरान्त्रमाल्यकलितं तव रूपम् ।
नारसिंह कलयेऽननुभूतं शारदं जलधरं सहशम्पम् ॥ 47 ॥

जानतां निजमनः परमाणौ मातुमेव बलिनिग्रहदम्भात् ।
वामनं यदभवत्तव रूपं तत्सुखेन भगवन् हृदि कुर्मः ॥ 48 ॥

चन्द्रमा इव भुवो रचयन्नक्षत्रयोगमपि यत्त्वमलासीः ।
तेन शात्रवयशोऽम्बुजराजीमुद्रणं तव कृतिं बहु मन्ये ॥ 49 ॥

तारणे दुरितनीरनिधेर्नः सेतुभावमचिरेण यियासोः ।
भासते तव विभो करुणायाः पूर्वरङ्ग इव दक्षिणसेतुः ॥ 50 ॥

बन्धनाय कृतमात्मजनन्यास्तादृशं च गुणमङ्ग्यकरोर्यत् ।
तेन निर्गुणमतानि निरस्यन्दर्शयस्यपि निजां गुणवत्ताम् ॥ 51 ॥

सर्वदेवरथचेष्टनमङ्गीकुर्वतस्तव सदैव जगत्याम् ।
अर्जुनैकरथसारथिभावो विस्मयाय विदुषां न कथञ्चित् ॥ 52 ॥

त्वं कुचेलमुनिमीष कुचेलाद्यार्पणेन कृतवानकुचेलम् ।
सोऽभवत्तदपि चारुकुचेललाङ्कतस्तदिदमद्भुतमासीत् ॥ 53 ॥

एवमादिविविधैरवतारैः पालिताखिलजनौघ ममाघम् ।
सन्निरस्य कमलास्य नमस्यां स्वीकुरुष्व रघुवंशवतंस ॥ 54 ॥

इत्युदीर्य विनतोऽपि नयेन प्रार्थितस्तदनु संसदमागात् ।
सत्पथं विशदयन् समुदीतः पूर्वशैलमिव कैरवबन्धुः ॥ 55 ॥

प्रांशुयन्मणिगवाक्षविनिर्यद् द्योसरिज्जलवशात्समुपेत्य ।
अक्षमा इव लुठन्ति यतीन्दुच्छत्रचामरमिषेण मरालाः ॥ 56 ॥

व्योमलङ्घनमदेन तदूर्ध्वं(समुद्यन्) यन्निरुद्धगतयो दिवि ताराः ।

तत् प्रभुं शरणयन्ति यतीन्दुं मौक्तिकासनगमौक्तिकदम्भात् ॥ 57 ॥

नाद्भुतं श्रितवतां सततं यत् स्तम्भदुर्गुणलयो भवितेति ।

संनियच्छति निगृह्य समस्तं स्तम्भमप्यतिमहान्तमसौ यत् ॥ 58 ॥

सञ्चरन् क्वचन यत्र दिदृक्षुश्चन्द्रकान्तमणिमण्टपतोऽधः ।

आदृतः शशिरुचा बत सिद्धः पर्यहास्यत परत्र गतेन ॥ 59 ॥

सञ्चरच्छिखिमुखोरगपीतस्वाश्रया निललयात्सघनेषु ।

सम्पतत्सु पतिता भवि सिद्धा विस्मयम् दधति हन्त यदन्तः ॥ 60 ॥

न त्यजन्ति मिहिरं तव या(खलु य)त्राङ्गारचर्वणचणा हि चकोराः ।

पक्षिभाषणकृते यदि नानावालखिल्यनिगमाध्ययनानि ॥ 61 ॥

तत्र चन्द्रमणिकुट्टिमसिन्धौ मौक्तिकासनमये भुजगेन्द्रे ।

राजते रघुपुरन्दरनामा पाटलाम्बरधरः परमात्मा ॥ 62 ॥

केचन प्रतिपुरन्दरमेनं पर्युपासत बुधा निगमान्तैः ।

कुर्वतेऽत्र पदपूर्वसमस्यापूरणं च कवयः पुरतोऽस्य ॥ 63 ॥

श्रियःपतिः श्रीमति शासितुं जगन्निपीय यस्य क्षितिरक्षिणः कलाः ।

श्रियः कुरूणामधिपस्य पालनीः श्रियः स दत्तामिह ते पुरे स्थितः ॥ 64॥

सन्तं श्रीरमणप्रियं यतिवरं व्यासस्य भावे भृशं
दुर्वारामितमायिभिक्षुतिमिरे पर्वस्थचन्द्रं भुवि ।
सत्सङ्घस्तुतमिष्टदक्षितिरुहं वन्दारुविप्रश्रियं
तं नत्वा सकलो दुरूहसुदृशं संयाति विद्यादिकम् ॥ 65 ॥

श्रीमत्कश्यपवंशवार्धिशशिनः षड्दर्शनीवल्लभ
श्रीलक्ष्मीनरसिंहवित्तविदुषः श्रीवेङ्कटाम्बामणौ ।
जातेनार्यदयासुधामयगिरा नारायणेनोदिते
काव्ये चारुणि राघवेन्द्रविजये सर्गोऽन्तिमोऽभूदिह ॥ 66 ॥

॥ इति कविकुलतिलकेन श्रीनारायणाचार्येण विरचिते श्रीराघवेन्द्रविजये दशमः सर्गः समाप्तः ॥

अस्मद्गुर्वंतर्गत मनुनामक भारतीरमण मुख्यप्राणान्तर्गत श्री रुग्मिणी सत्यभामा
जाम्बवतीवल्लभ श्री कृष्णाय नमः
॥ प्रीणयामो वासुदेवं देवतामण्डलाऽखण्डमण्डानम् ॥
॥ श्री कृष्णार्पणमस्तु ॥